Mida said tartlased teada Põhjamaade vanadekodusid väisates?

Liikva Päikesekodu katsetab uut erihoolekande rahastusmudelit

Puudega lapse vanem pääseb viis aastat varem pensionile

Kas teadsid, et iga kolmas erihooldekodu elanik on vanuses 60+?

Viimsi Raamatukogu
A007188

VEEBRUAR 2020

PUUTEPUNKTID

SÕLTUMATU AJAKIRI, MIS VÕITLEB ERIVAJADUSTEGA INIMESTE ÕIGUSTE EEST
KÕIK EESTI PUUETEGA INIMESED, NENDE LÄHEDASED JA NENDEGA TEGELEVAD SPETSIALISTID – ÜHINEGE!
Nr 85

Mikhail Tereshchenko (Vida Press)

Mis teeb hooldekodust KODU?

Silmakirjalik sotsiaalpoliitika

Selles ajakirjas räägime nii eakate hoolekandest kui ka psüühiliste erivajadustega (sh vaimupuudega) inimeste erihoolekandest.

Erihoolekande suureks probleemiks on meil Eestis kujunenud see, et riik on võtnud pähe: ööpäevaringse toega teenusekohti luua ei tohi, Euroopa Liit ei luba sulgeda puudega inimesi institutsioonidesse! Kõik peavad elama oma kodus toetavate, n-ö kogukonnateenuste abil (päevahoid, paar tundi päevas abistajat jms) – ka vaimupuudega, mitteiseseisvad suureks saanud „lapsed". Riik ei vasta aga küsimusele, kus on sellise „lapse" kodu, kui ta vanemad surevad. Või veel ei sure, aga lihtsalt ei jaksa enam hooldada oma 30-, 40- või 50-aastast last, kes vajab jätkuvalt käest hoidmist.

Ministeeriumis on keegi lugenud Euroopa Liidu deinstitutsionaliseerimise dokumente ja saanud valesti aru, et ööpäevaringse hooldusega teenusekoht ongi institutsioon. Ning et kogukonnas – abivajaja harjumuspärases ümbruses – ei ole lubatud ööpäevaringsed sotsiaalteenused. Päris kindlasti Euroopas seda silmas ei peeta! Ka rikastes riikides asuvad mitteiseseisvad noored elama grupikodudesse, kus neil on vajadusel ööpäev läbi tugi.

Võtame nüüd eakate hoolduse. Igapäevaselt loeme uudistest, kuidas Eestisse kerkib üha uusi saja-kahesajakohalisi moodsaid vanadekodusid. See valdkond on siin erakätes ja kohalikud omavalitsused teevad rõõmuga koostööd hooldusärimeestega, kes püstitavad hoolduskombinaate. Institutsioone! See riiki ei huvita. Aga kas eakad tahavad veeta eluõhtu kombinaatides? Kas Euroopa seda üldse lubakski, kui me küsiks?

Tiina Kangro
peatoimetaja

Ära lepi, kui ajakiri kohale ei jõua!

Heiko Kruusi

Kuigi tasuta, on Puutepunktid tellijate jaoks samasugune väljaanne nagu iga teine. Kui olete ajakirja endale tellinud ja see mõnel kuul ei saabu, siis pöörduge esimese asjana postikandefirma poole.

Aeg-ajalt võetakse meiega ühendust ja küsitakse, miks Puutepunktid saabunud ei ole. Eelmisel kuul kirjutas üks tellija lausa nii: „Kuna kolm viimast kuud te mulle ajakirja saatnud ei ole, siis ma loobun tellimusest!"

Tegelikult on nii, et toimetus ei kustuta ühtki tellijat ajakirja saajate nimekirjast. Kui soovite ise ajakirjast loobuda või oma aadressi muuta, siis kirjutage info@puutepunkt.ee (kontaktid leiab ka selle lehekülje alläärest). Siiski juhtub postifirmadel paraku aeg-ajalt, aga järjekindlalt, et mõni ajakiri jääb kohale viimata. Elu on näidanud, et kui nendega ühendust võtta, toovad nad ajakirja kiiresti kohale. NB! Kolmes suures linnas (Tallinnas, Tartus ja Pärnus) kannab Puutepunkte laiali ExpressPost, mujal Eestis Omniva. Nende kontaktid leiate internetist.

Ent on veel põhjusi, miks postifirmad on ajakirja kande mõnedele aadressidele tühistanud. Oleme sellest ka varem kirjutanud, et eriti pärast haldusreformi hakkas (eriti) Omniva nõudma väga täpseid aadresse: küla ja talu nime, valda jne. Inimestel, kelle aadressis oli seni vaid nende nimi ja sidejaoskond, palusime täpsustada oma aadressi. Paljud seda ka tegid, eakad ja puudega inimesed sageli sotsiaaltöötaja abiga. Osal neist, kel aadress täpsustamata oli jäänud, võis tõesti juhtuda, et ajakiri enam ei saabunud. Sellistel puhkudel tasuks kirjutada toimetusele ja saame panna teid uuesti tellijaks.

Veel üks palve on teatada meile sellest, kui vahetate elukohta. See puudutab eeskätt üliõpilasi, kes sageli unustavad oma tellimuse, kui õpingud läbi saavad ja nad üürikorterist välja kolivad. Enamasti teatavad meile siis uued elanikud. Ja tore on see, et vahel nad mitte ei palu lõpetada ajakirja saatmist, vaid küsivad, kas oleks võimalik see nende nimele ümber adresseerida, sest huvitav lugemine on!

Seega veelkord – kui olete tellinud Puutepunktid, siis võtke seda omaniku- ja vastutustundega nagu iga teist ajalehte-ajakirja! Head lugemist!

Puutepunktide toimetus

PUUTEPUNKTID

Ilmub alates oktoobrist 2011
Väljaandja MTÜ Puutepunktid
Registrikood 80334985
A/a EE452200221053907379
E-post info@puutepunkt.ee
Tellimine www.puutepunkt.ee

© OÜ Haridusmeedia 2020

Peatoimetaja Tiina Kangro
Toimetaja Anne Lill
Kujundaja Heiko Kruusi
Keeletoimetaja Kaja Randam
Trükiarv 8900

Puudega laste vanemad saavad viis aastat varem pensionile minna

Viimsi Raamatukogu

Lapsevanem, kes on kasvatanud vähemalt kaheksa aastat sügava, raske või ka keskmise puudega last, saab minna vanaduspensionile viis aastat enne pensioniõigusliku vanuse täitumist. Selline soodustus seisab riikliku pensionikindlustuse seaduses juba aastakümneid.

Sama õigus laieneb ka puudega lapse vanema abikaasale, kui ta on elanud vähemalt kaheksa aastat selles peres ja last kasvatanud, samuti puudega lapse eestkostjale-hooldajale või hoolduspere vanemale.

Viie aasta pikkust pensionile mineku soodustust saab kasutada kas üks last kasvatanud inimene või siis tuleb aastad õigustatud inimeste vahel ära jagada. Näiteks nii, et puudega lapse ema läheb pensionile neli aastat varem ja jätab ühe aasta lapse isale. Teise kasuks loobumise kohta tuleb täita ja esitada sotsiaalkindlustusametile vastava sooviavaldusega blankett (selle leiab ameti kodulehelt „Blankettide" alt). Või kui näiteks soodusaastaid tahab kasutada puudega lapse ema abikaasa, kes last tegelikult kasvatas, tuleb lapse isal (kui ta on olemas ja elus) kinnitada samal blanketil nõusolekut soodusaastatest loobumise kohta.

Kui kokkuleppele ei jõuta, on edasi kaks võimalust. Juhul kui üks vanem ei anna teisele õigustatud isikule kirjalikku nõusolekut, millega ta oma õigusest loobub, määratakse soodustingimustel vanaduspension mõlemale ehk jaotatakse võrdselt mõlema vahel: 2,5 aastat ühele ja 2,5 aastat teisele. Kui see variant ei rahulda ning kokkuleppele kuidagi ei saa, võib edasi vaielda kohtus.

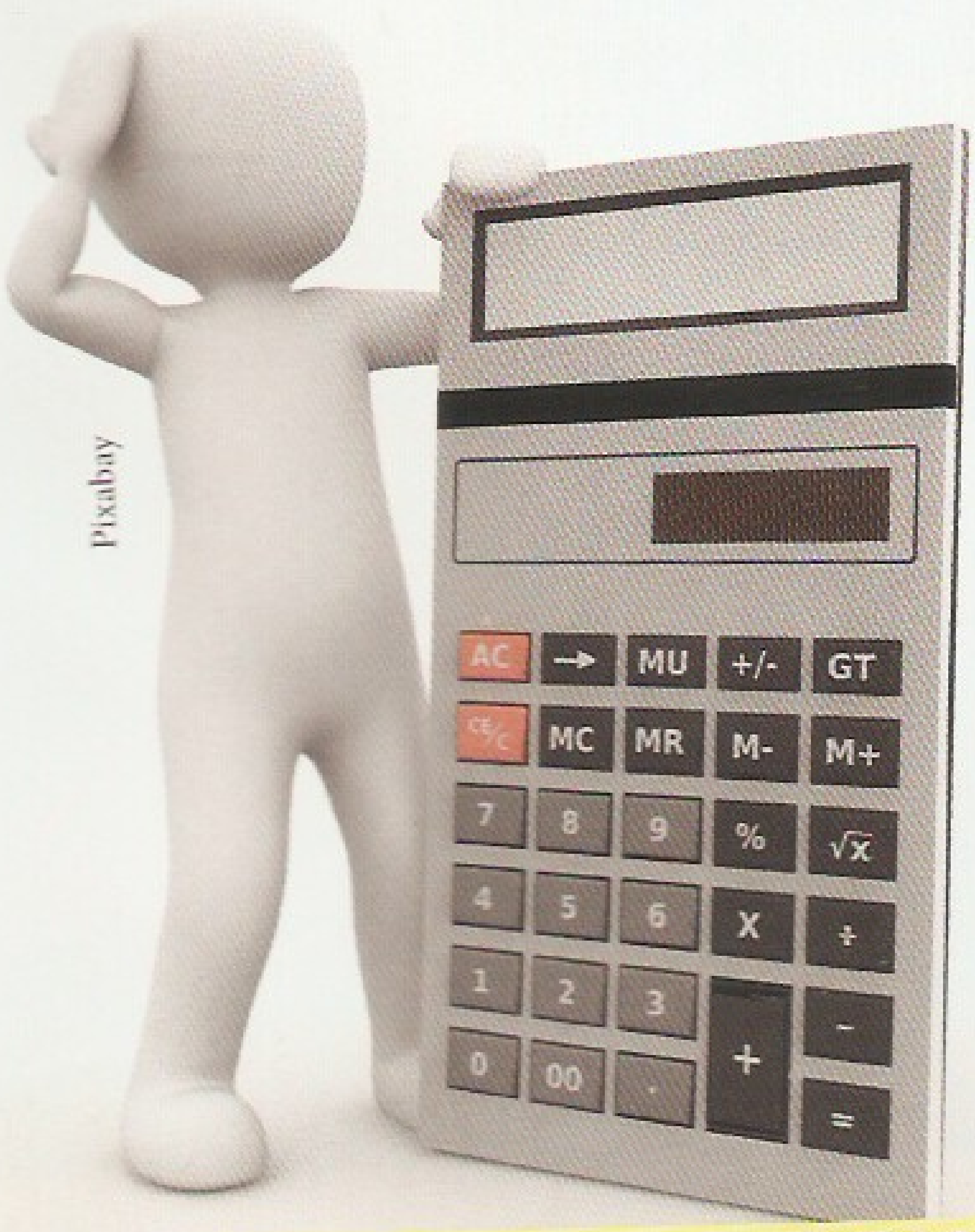

Pixabay

Omavahel kokku leppida

Enamikul juhtudel siiski sünnib kokkulepe rahumeelselt. Seaduse algne mõte oli ju selles, et riik hakkab viis aastat varem vanaduspensioni maksma sellele vanemale, kes on jäänud koju puudega last (seaduse algses sõnastuses lapsinvaliidi) hooldama ega ole saanud seetõttu tööaastaid välja teenida. Või siis hullematel juhtudel – kaotanud ülekoormuse tagajärjel tervise ja töövõime.

Aastakümneid tagasi oli enamasti nii, et kui puudega last lastekodusse ei antud, jäi ema temaga koju ja sageli ta nelja seina vahelt enam välja ei pääsenudki, vähegi tõsisema puudega lastele polnud ka lasteaedu, koole ega teenuseid. Tänapäeval on asjad pisut teisiti ja enamasti pingutavad mõlemad vanemad puudega lapse igapäevase hooldamise nimel. Ka osutub sageli siiski mõlemal võimalikuks tööturul osaleda, vähemalt osakoormusega – selleks ju tugiteenused ongi. Siit ka uus normaalsus, et viit pensionile mineku soodusaastat saab oma äranägemise järgi jagada.

Tuleb tõdeda, et viis aastat varem riiklikule pensionile minek on arvestatav soodustus. Eesti praeguse keskmise pensioni mõõtmes tähendab see kokku umbes 30 000 eurot (500 eurot × 12 kuud × 5 aastat). Rahvapensioni mõõtmes, kui hooldaja pole tööl käia saanudki, muidugi vähem. Aga varasem pensionile jäämine ei tähenda keeldu edasi töötada, kui on vaid tervist ja jaksu.

Ärge maha magage

Selle juures tasub arvestada, et soodustingimustel pensioni tuleks taotleda õigeaegselt. Kui jääda taotluse esitamisega hiljaks, siis tagasiulatuvalt seda ei maksta. Seega tehke plaanid varakult ära ja võtke vajadusel teistelt last kasvatanud inimestelt nõusolekud aastatest loobumise kohta.

Teiseks juhime tähelepanu sellele, et õigus varem pensionile minna on ka paljulapselistel emadel-isadel: viie või enama lapse korral samuti viis aastat, nelja lapse korral kolm aastat ja kolme korral üks aasta. Soodusaastaid aga ei liideta – saate valida kõige soodsama.

Seega hoidke end! Väike rõõm sirendab silmapiiril, et kogeda riigi erilist hoolt puudega inimeste ja lasterikaste perede suunal, mis põhiseaduseski kirjas! *Tiina Kangro*

EUROOPA RIIKIDEST ON EESTIS ODATAV ELUIGA KÕIGE ROHKEM PIKENENUD.

Põhjalast saame õppida austust inimese vastu

Möödunud aastal käis kaheksaliikmeline grupp Tartu sotsiaaltööspetsialiste tutvumas hoolekande korraldusega Põhjamaades – Soomes, Rootsis ja Norras. Külastati kohalikke omavalitsusi, eakate hooldekodusid ja kitsamale sihtrühmale mõeldud asutusi, nagu hospiitsid, dementsuse ja sõltuvushäirega inimeste kodud jm. Mõndagi nähtust on Tartus asutud juba ka ellu viima.

Õppereisil osales linnavalitsuse ametnikke ja hoolekandeasutuste töötajaid. Üks reisi kaasa teinutest oli Tartu linnavalitsuse sotsiaal- ja tervishoiuosakonna hoolekandeteenistuse juhataja Maarika Kurrikoff. Eesti suuruselt teise linna sotsiaaltöö peakorraldaja, kelle teadmistest ja töötahtest sõltub tuhandete tartlaste igapäevane elukvaliteet, hindab reisi väga kõrgelt. „Mõtteainet ja värskeid ideid, mida nüüd jõudumööda saame kodus ellu rakendada, tõime tõesti kaasa hulgaliselt," kinnitab ta.

Õppereisi toetas Põhjamaade ministrite nõukogu. „Sõit algaski projekti kirjutamisest. Rahataotlusse tuli kirja panna külaskäigu eesmärgid ning täpsed kokkulepped vastuvõtjatega, nii et eeltöö seisnes põhiliselt partnerite leidmises ja nendega läbi rääkimises," nendib ta. Ta lisab, et Skandinaavia kolleegid on üldiselt hea meelega valmis kogemusi jagama. „Tampere on Tartu pikaaegne sõpruslinn, kellega meil on kogu aeg tihe koostöö olnud. Uued partnerid leidsime Stockholmist ja imekauni looduse rüpes asuvast Stavangerist – Norra laevaehituse ja naftatööstuse keskusest."

Kurrikoff ei ole üldse seda meelt, et eestlased peaksid tundma huvi pigem kasinamate võimalustega Ida-Euroopa riikide sotsiaaltöö edusammude vastu, kuna Põhjamaade elustandard on ju meile veel kättesaamatu. „Raha on loomulikult tähtis, sest elame turumajanduses. Aga minu veendumus on küll, et see üksinda ei määra veel hoolekande kvaliteeti," ütleb ta.

„On palju seesugust, mis ei sõltu üldse rahanumbrist. Väga palju sõltub ühiskonnas valitsevatest hoiakutest ja arusaamadest. Väga palju oleneb hoolekande vallas töötavate inimeste teadmistest ja oskustest, nende suhtumisest. Sellest, kui läbimõeldult nad oma tööd teevad. Ja kuna Skandinaavias on riigi, omavalitsuste ja ka kodanike endi võimalused hoolekandesse panustada suuremad, siis on seal ka parimat praktikat rohkem rakendatud ja seal tõesti on, mida vaadata ja millest õppida!" leiab ta.

Puutepunktide toimetus

Hooldekodu on teenust kasutavate inimeste kodu, mitte töötajate töökoht

Põhjamaades õppereisil käinud tartlased meenutavad, et kõigis kolmes riigis – Soomes, Rootsis ja Norras rõhutati neile sotsiaalasutusi külastades kui ühest suust, et personal peab igal hetkel meeles pidama tõsiasja, et nemad käivad oma tööd tegemas inimeste kodus.

Põhja- ja läänenaabrite juures on eakatekodude esimene nõue, et need peavad nägema välja nagu inimeste päris kodud. Frank Baron (Vida Press)

„Nii lihtne ja selge põhimõte ju! Hooldusasutus pole mitte töökoht töötajate jaoks, vaid inimeste päris kodu. Ja kui asjadele nii vaadata, siis ongi paljud muud asjad juba iseenesest õigesti paigas," kiidab Maarika Kurrikoff seda tarkusetera jätkuvalt.

Samas ütleb ta, et sugugi mitte kõik hooldekodud Soomes, Rootsis ja Norras pole väikesed, ainult viiekuue elanikuga perekodu moodi asutused, nagu meil mõnikord arvatakse. Selliseid muidugi leidub ka, näiteks mõnes väiksemas kohas või asumis, kus elabki vähe inimesi ja nõudlus asutuses pakutava hoolduse järele ei ole väga suur. Kuid Põhjamaades loetakse hoolekande korraldamise vallas praegu juba väga hoolega raha ja n-ö peremajades teenuse pakkumine läheb märgatavalt rohkem maksma kui sama hea teenus suurema kohtade arvuga asutuses.

Suuremates linnades on nõudlus teenusekohtade järele ka suurem ning paljud hoolekandeasutused ongi 50, 60 või isegi 70 kohaga, väga harva isegi suuremad. Seejuures tuleks rõhutada, et igapäevaelu on ka suuremates asutustes korraldatud nii, et elatakse ikkagi väikestes omaette tegutsevates üksustes, vastavalt oma hooldusvajadusele. Ei ole pikki koridore, suuri ühisruume ega rahvarohkeid söögisaale, vaid kõik on käe-jala juures ja kodune.

Hooldus kodu lähedal

Teine põhimõte, mis Põhjamaades teenusepaikade rajamise juures kehtib, on see, et asutusse minek ei peaks inimese jaoks tähendama võõrsile kolimist. Asutusi avatakse seal, kus on inimesed. Eakale või haigele peab ka asutuses hooldusel olles jääma võimalus elada harjumuspärases ümbruses ja kogukonnas, tuttavate kohtade ja inimeste lähedal.

Mõnel juhul paiknevad hooldusasutused seetõttu tavalistes elupiirkondades, suurtes kortermajades, enamasti siis eraldi sissepääsuga plokkides.

Norras Stavangeris näiteks külastasid tartlased sõltuvushäirega inimeste kodu, mis asuski suures korrusmajas, kus lisaks nende elupaigale tegutses muid hoolekandeüksusi. Sõltuvustega kimpu jäänud inimeste üksuses elas veidi üle kümne inimese, valdavalt keskeas mehed, kes olid sinna jõudnud eelkõige narkoprobleemide tõttu. Kuigi maja oli tõesti suur, oli neil seal omaette elamine, igapäevane tegevuskava ja rehabilitatsiooniprogramm ning toeks spetsialistid. Igaühel oma tuba, kodused ühisruumid ja sealsamas kasvatasid nad ka näiteks äsja koorunud tibusid, kes pärast suuremaks sirgumist viidi õuealale kanaaedikusse elama. Muuhulgas tegid need mehed seal ise koduveini, mida siis hiljem ühiselt nautisid.

„Päris üllatav tegevusprogramm sõltlastele, kas pole?!" meenutab Kurrikoff eestlaste üllatust. „Aga norrakatel on sõltuvushäirega inimeste tegelemise metoodika äärmiselt põhjalikult läbi mõeldud ja paika pandud. Sammukaupa talitades on tulemus kokkuvõttes parem. Kõigepealt püütakse liikuda leebemate sõltuvusainete tarvitamiseni, mingil hetkel narkootikumidelt alkoholile, seejärel järjest lahjemale ja väiksemas koguses alkoholile ning viimaks sõltuvusvaba eluni," kirjeldab ta Norras nähtut.

Ajastuhõnguline keskkond

Skandinaavia maades on igal hooldusasutuses elaval inimesel tavapäraselt omaette tuba, kus on riiete hoidmise koht ja funktsionaalvoodi. Lisaks köögінurgake, kus elanik soovi ja suutlikkuse korral saab endale suupärast valmistada, ning tingimata privaatne tualett ja vannituba.

Põhjala ja ka Lääne-Euroopa maade hooldekodudes soodustatakse igati, et inimesed saaksid seal elada oma päris kodu sarnases miljöös, ajastutruude asjade ja kallite mälestuste keskel.
Maarika Kurrikoff

Hooldekodusse lubatakse kodust kaasa armsaks saanud esemeid. Seda lausa soositakse, sest see mõjub hästi. Võib-olla mõni toalill, vaas, mille kunagi kinkinud kallis inimene, nooruses heegeldatud pitslinik, mõni ese ammuselt reisilt, lähedaste fotod, perekonnaalbumid jms. Tihti on lubatud kaasa võtta ka mööbliesemeid, et tekitada kodune tunne. Näiteks tugitool, kummut või peeglilaud, mille ees on hooldeasutusse kolija kodus võib-olla pool sajandit või kauemgi igal hommikul juukseid kamminud.

Hooldekodude sisustamise juures peetakse Maarika Kurrikoffi sõnul silmas, et interjöör vastaks majas elavate inimeste elustiilile ja eelistustele, oleks omane ja harjumuspärane. 90-aastasele papile ei pruugi meeldida nüüdismoe järgi sisustatud ruumid ega tänapäevane disain. Seepärast hangitakse hooldekodusse sageli teise ringi mööblit, tarbeesemeid ja kujunduselemente, mis on pärit elanike noorusajast ja tekitavad neis äratundmisrõõmu. Sellised asjad võivad vanakraamipoes maksta vaid peenraha, aga on vanadele väärtuslikud, sest neis elab edasi nende noorusaeg.

Tagasi noorusesse

Väga oluline on ajastuhõngulise keskkonna loomine just dementsusega inimestele, sest neil võib küll lühiajaline mälu olla kustunud, aga pikaajaline mälu mitte. Nii pole neil ka kadunud mälupildid keskkonnast, mis ümbritses neid siis, kui nad olid veel täies elujõus ja tegusad. Ja see kõik tundub neile palju armsam ja kodusem.

„Eestis on praegu mitmed nooremapoolsed ärimehed alustanud eakatekodude rajamist ja tahaksin neile üht-teist südamele panna. Ärge kujundage endast kaks või ka kolm korda vanemate inimeste elukeskkon-

da oma arusaamade, maitse ja ideaalide järgi," ütleb Kurrikoff. „Uurige parem, mida arvavad asjast teie vanaemad ja vanaisad! Kas neile meeldiks veeta eluõhtu lakoonilise disainiga steriilses, palatitaolises ruumis, kus on vaid voodi, tool ja öökapp? Või käia telekat vaatamas euroremonditud hallis, kus on moodne, aga ebamugav pehme mööbel?"

Ka näiteks plastraamidega aknad võivad olla mõnele eakale vastukarva, sest ta ütleb, et tal on puitraamidega akendega toas kergem hingata, jätkab ta. „Muidugi saab napi sisustusega ja pestavate materjalidega viimistletud ruume kiirelt ja mugavamalt koristada, see on kahtlemata argument. Aga siiski maksavad eakatele elutingimuste loomisel veel muudki ja veel olulisemad argumendid. Jällegi: hooldekodu on seal elavate inimeste kodu, mitte töötajate töökoht," kordab ta juba lausutud mõtet.

Aktiivselt ja tegusalt

Nii palju kui võimalik püütakse Põhjamaade hooldekodudes arvestada elanike harjumustega ka elukorralduste vallas. Hooldusele minek ei peaks tähendama seda, et nüüdsest tuleb hakata elama kasarmukorra järgi: kell 7 üles, kell 22 magama. Kui taat või memm on harjunud hommikuti pikalt magama, tohib ta seda vabalt teha ka hooldekodus. Hommikusöök võib oodata ning seda ei pea kõik hooldusel olijad sööma ühel ajal. Lõuna aga tohib vabalt kesta ka poolteist või kaks tundi – kes sööb varem, kes hilisemal ajal.

Mõneski asutuses saavad hoolealused vastavas ruumis suitsetamas käia. Ja kui kellegi eluviisi juurde on kuulunud telesarja vaatamise kõrvale pärastlõunase kohvi nautimine või õhtune õllekruus, siis seegi tava võib asutuses jätkuda, kui see on hooldusplaanis kirjas, kirjeldab Kurrikoff igapäevaelu Skandinaavia hooldekodudes.

Näiteks Norras ühe hooldekodu söögitoas püüdis tartlaste pilku aegu näinud puhvetkapp, kus klaasi taga ilutsesid uhke kohviserviis, kristallist veinipokaalide read ja õlleklaasid, kõik välimuse järgi pärit kuuekümnendatest. Kui külalised uurisid, mille tarvis see kõik seal ootab, saadi vastuseks, et ega ootagi, vaid on elanike kasutada. Sest mis selles siis paha on, kui keegi soovib kaaselanikega juttu ajades kohvi rüübata kaunist noorusea-maigulisest kuldlillekestega tassist või võtab külla tulnud tuttavate-sugulastega klaasikese veini või kruusi õlut.

Selsamal hooldekodul oli ka oma väike jaht, millega hoolealuseid merele sõitma viidi. Kui inimene on kogu elu mere lähedal elanud ja harjunud merel käima, siis on igati kena, kui ta saab teha sedasama seni, kuni tal vähegi tervist jätkub.

Värvilised sööginõud

Maarika Kurrikoff räägib, et Skandinaavia hooldeasutustes tegeletakse väga sihipäraselt elanike aktiviseerimise ja virgena hoidmisega, et nad püsiksid võimalikult heas kehalises ja vaimses vormis. Näiteks on töötajatel kohustus mitu korda päevas elanikelt küsida, kas nad sooviksid välja kõndima minna või mõnes ühises tegevuses osaleda. Ühistegevustest pakuti eakatele päeva vältel istes võimlemist, pokkerit, kunstiteraapiat, laulmist, viktoriine jm. Igapäevaselt kaasati majarahvast toidutegemisse.

„See on jällegi väga oluline just dementsusega inimestele, sest hääbunud mäluga inimesel võib olla säilinud käeline ehk liigutusmälu ning ta saab väga hästi hakkama aedvilja hakkimise, õunte või kartulite koorimise ja muude igapäevaste toimetustega. Igasugune aktiivne tegevus omakorda hoiab teda paremas seisundis ning pakub talle rõõmu ja rahulolu," räägib ta. „Söögilauas näiteks ei panda sööja ette kunagi portsu valmis. Oma toidu tõstab igaüks endale ette ise, olgu see või hooldaja abiga, aga kindlasti nii kaua, kuni ta seda vähegi mõista suudab. Iga väikegi moment kogu päeva vältel on suunatud hoolealuse iseseisvuse säilitamisele ning aktiivsena hoidmisele – seda jälgivad kõik töötajad igal sammul."

Huvitava võttena dementsete inimeste meeli ergutada nimetab Kurrikoff mitmel pool nähtud erksates kollastes-punastes-sinistes toonides sööginõusid. Võõrustajate selgitusel on teaduslikult tõestatud, et sellised taldrikud-tassid mõjuvad dementsusega inimeste ajule stimuleerivalt ning parandavad nende söögiisu.

Paremas vaimses seisundis hoolealuseid aga õhutatakse igati sõna sekka ütlema hooldekodus toimuva kohta, näiteks toidusedeli koostamise juures. Hästi palju kasutatakse netifoorumite kaudu oma soovide ja arvamuste väljapakkumist. Näiteks saab foorumis hääletada oma lemmikroogade poolt ning rohkem punkte saanud toite võetakse menüüsse sagedamini.

Toidufoorumites arvamust avaldama ja hääletama julgustatakse ka hooldekodu elanike lähedasi. Seda peetakse oluliseks nende kaasamise mõttes, aga kui hooldusel olijal on dementsus ning ta ise ennast ei väljenda, võib pereliige või sugulane ollagi ainus kanal info hankimiseks tema maitse-eelistuste kohta.

Väga tähtis on turvalisus, seda saab iga asja juures käepäraste vahenditega suurendada. Selleks, et tool ei libiseks ning eakas ei kukuks, võib kasutada „toolisaapaid". Maarika Kurrikoff

NAISTE ELUIGA ON EESTIS MEESTE OMAST KESKMISELT ÜHEKSA AASTAT PIKEM.

Reisimuljeid kokku võttes ütleb Maarika Kurrikoff, et Põhjamaadest silme ette saadud pilt tervikuna on kindlasti visioon sellest, kuidas Eestis hoolekanne võiks tulevikus välja näha ja toimida. Aga parema elu, sealhulgas kvaliteetsema hoolekandesüsteemi ülesehitamise jaoks peame kindlasti ühiskonnana üheskoos kasvama ja küpsema. Elu ei kulge paraku sel moel, et täna saime teada, homme saame rikkaks ja ülehomsest hakkamegi paremini elama.

Saabki asju parandada

„Asjadele uut moodi nurga alt vaadates võime oma hoolekannet lihtsate ümberkorraldustega juba praegu kohe paremaks muuta," lisab Kurrikoff. „Selles mõttes soovitan küll hoolekandeteenuste pakkujatel, asutuste rajajatel, omavalitsustel ning kõigil, kelle töö on hoolekande korraldamine, otsida kontakte, käia ja vaadata, kuidas asjad mujal maailmas toimivad. Ainult enese ümber ringi vaadates on oht olemasolevasse takerduda."

Ta ütleb, et Tartus on nad Põhjamaade reisilt hangitud ideede ajel jõudnud juba värskendada linna vaimse tervise hooldekeskuse ruume. „Varem lihtsalt värviga kaetud seintele on nüüd paigutatud pildid, mõned pinnad on kaetud ilusate vaadetega fototapeetide abil. Ka mööblit on ruumides ringi paigutatud, et inimestele tekiksid võimalused soovi korral veidi rohkem omaette olla või väiksemas seltskonnas juttu ajada. Tõepoolest, isegi selline pisike ümberkorraldus võib luua inimestele hoopis parema enesetunde. Järgmiseks asume uuendama aadressil Nõlvaku 10 asuvat hoolekandeasutust," räägib Kurrikoff.

Ta lisab, et õppereisilt saadud ideid ja mõtteid ollakse nüüd käinud tutvustamas paljudel kohtumistel hooldekodude töötajatega, sotsiaaltöö seminaridel ja konverentsidel. „Mõtteviis, teadagi, ei muutu päevapealt ja arusaamad edenevad samm-sammult. Aga väga hea on teada suunda, kuhu liikuda," lisab ta. *Anne Lill*

Moodne hooldustöö: nutifonid, ravimirobotid ja digiabilised

Norras Stavangeri linnavalitsuses tegutseb teiste osakondade kõrval „heaolu tehnoloogiate" üksus. Maarika Kurrikoff selgitab, millega seal tegeletakse.

Selle üksuse töötajate ülesanne on otsida kõikjalt maailmast tehnoloogiaid ja seadmeid, mis aitaksid hoolekandeteenuseid korraldada – vähendaksid inimtööjõu vajadust seal, kus otsekontakt pole hädavajalik, ning aitaksid kulusid kokku hoida.

Meilgi Eestis on ju müügil robottolmuimejad. Need pole küll just eakatele mõeldud tooted, aga kindlasti on iseliikuvast tolmuimejast suur abi vanemale inimesele, kel on juba raske tavalise tolmuimejaga voodi- või kapialust puhastada. Robootika areneb aga jõudsalt ja Põhjamaades on mitmel pool kasutusel ka näiteks ravimirobotid, mis on välja töötatud vanadele inimestele, kel mäluga kehvavõitu lood. Need on abiks eelkõige kodus elavatele inimestele, kel pole igapäevaselt kõrval pereliiget, kes neile ravimite võtmist meelde tuletaks.

Ravimirobot on nagu väike kodumasin, mille hooldusõde täidab kord nädalas eakale vajalike tablettide-kapslitega ja sisestab ka programmi: mis päeval, mis kell ja milliseid ravimeid peab väljastama. Kui rohu võtmise aeg käes, annab robot sellest sõnaliselt märku. Veelgi enam, kui ravimid jäävad kindla aja jooksul masinast välja võtmata, saadab robot teevälja korraldajale (samale hooldusõele, arstikeskusse vms) selle kohta teate. Hooldustöötaja võtab inimesega ühendust, vajadusel tuleb koju ja kontrollib, kas kõik on korras. Vahest lipsas roboti märguanne lihtsalt kogemata kõrvust mööda, aga võib-olla on seisund halvenenud ning tarvis oleks tõhusamat jälgimist ja ehk ka mahukamat hoolekandeteenust.

Eakad kasutavad meeleldi

Ühes hooldekodus oli elanike kasutada tehnoloogia, millega nad said telefonis jälgida asutuse õueala, et näiteks vaadata, kas parasjagu istub pingil mõni hea tuttav, kellega oleks tore vestlema minna. Üldiselt jäigi silma, et eakad kasutasid väga palju nutitelefoni, aga ruumides oli ka lauaarvuteid.

Parkinsoni tõbe põdevatele inimestele olid abiks elektroonilised lusikad. Nendest oli abi siis, kui tugeva käevärina tõttu oli raskusi tavaliste söögiriistadega söömisel.

Sotsiaaltöös kasutati laialdaselt jälgimisseadmeid ja n-ö robotassistenti, millega sai jalutama läinud ja õige teeotsa kaotanud inimest ta telefonis juhendada ning tal silma

peal hoida. Tänu sellele olid inimesed vabamad ringi liikuma.

Eestis armastame väita, et kõrges eas inimene pelgab moodsaid tehnoloogiaid ega õpi kasutama isegi lihtsamaid nutiseadmeid. Põhjamaades nii ei arvata, pigem leitakse, et nutiseadmeid peaks eakate vajadustele kohandama ning aastates inimestele tuleb uute tehnoloogiliste abivahendite kasutamist õpetada. Arusaadavalt ei pruugi eakas uusi asju enam nii kiiresti selgeks õppida kui noor, ta vajab kauem juhendamist, võib-olla palju kordi seletamist, aga lõppude lõpuks ei loe ju õppimise kiirus, vaid see, et oskused, mis parandavad elukvaliteeti, siiski omandatakse.

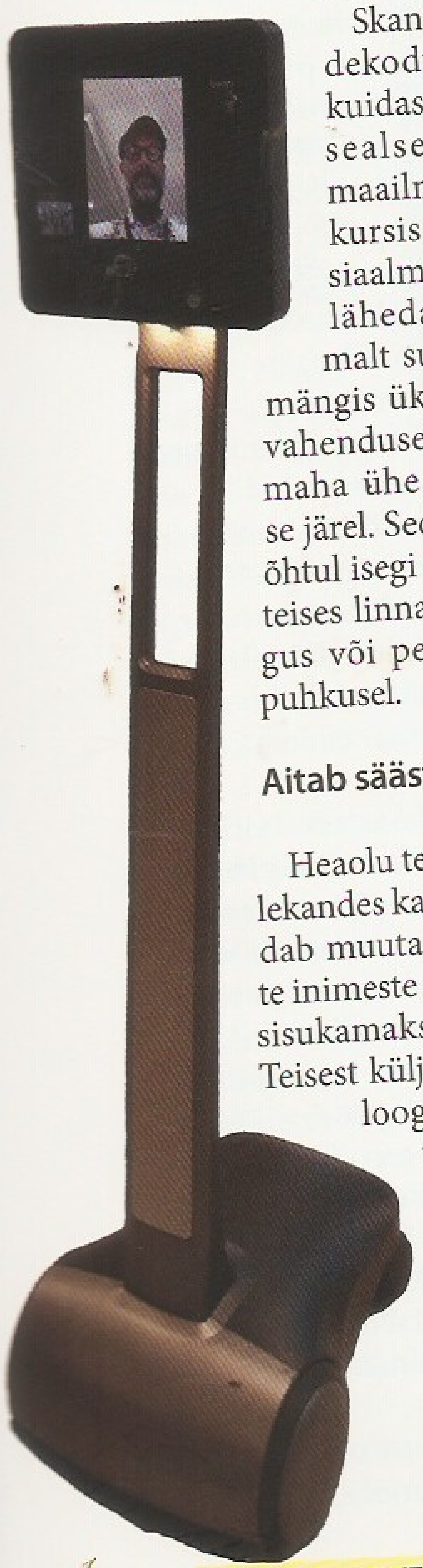

Skandinaavia hooldekodudes nägime, kuidas internet aitab sealsetel elanikel maailmas toimuvaga kursis olla ning sotsiaalmeedia ja Skype lähedastega tihedamalt suhelda. Näiteks mängis üks härra Skype'i vahendusel õhtuti pojaga maha ühe malepartii teise järel. Seda tegid nad igal õhtul isegi siis, kui poeg oli teises linnas komandeeringus või perega soojamaapuhkusel.

Aitab säästa tööjõudu

Heaolu tehnoloogiate hoolekandes kasutamine võimaldab muuta hooldust vajavate inimeste elu iseseisvamaks, sisukamaks ja mugavamaks. Teisest küljest aitavad tehnoloogilised lahendused vähendada tööjõukulu ning see on väga kaalukas argument, miks Põhjamaades sel-

Programmeeritav tabletirobot aitab ka kodus elaval eakal õigel ajal õigeid ravimeid võtta. Robot saadab vajadusel appihüüde hooldustöötajale.

lele valdkonnale nii suurt tähelepanu pööratakse, nagu eespool märgitud – lausa eraldi osakonna töölepanekuga omavalitsuse juures.

Vananeva rahvastikuga riikides nagu Põhjamaad, aga ka Eesti, kasvab vajadus hoolekandeteenuste järele, kuid üha suuremat hulka töötajaid nende teenuste osutamiseks lihtsalt pole võtta. Sest paraku üheski riigis, ka mitte heal järjel Skandinaavias, ei kuulu hooldustöötajate palganumber riigi kõige atraktiivsemate hulka, mis töötajaid ligi tõmbaks või meelitaks noori hoolduse erialasid õppima. Robotid, turvanupud, jälgimisseadmed aga võimaldavad vähendada hooldustöötajate koduvisiitide hulka eaka juurde. Juba ainuüksi selle tulemusena väheneb inimeste hulk, keda tuleks hoolekandes palgale võtta.

Ka hooldekodudes on samasugustest seadmetest kasu, sest nii saab vabastada personali töötunde sellistе töölõikude jaoks, mida masinad kas esialgu või ka mitte kunagi üle võtta ei suuda. Inimlik suhtlemine peab hoolekandesse jääma, aga on palju asju, mida tõesti saavad teha programmid ja masinad.

Muide, Stavangeri linnavalitsuse heaolu tehnoloogiate üksuse inimesed rääkisid, et üks ravimirobotite kasutusele võtmise põhjusi oli ka see, et koduhooldust vajavad inimesed hakkasid kurtma: kui neil viis hooldustöötajat üksteise järel kodus ringi saalivad, et ravimeid anda ja muid teenuseid osutada, kaob elust igasugune rahu ja privaatsus! See pole enam kodu, vaid läbisõiduhoov! Eks eestlasedki on selles mõttes põhjamaised, et tahavad rahu ja vaikust.

Sisserändajad hooldustööle

Veel üks teema on, et tööjõupuuduse leevendamiseks püütakse Põhjamaades hoolekandes rakendada sisserändajaid. Kõigepealt vabatahtlikena, kellele tegevus hooldekodus on hea võimalus uue elukohamaa keelt õppida ja suhtlemist harjutada. Sotsiaaltöötajad kiitsid, et eakad on teinekord vägagi kanatlikud võõramaalastele keelt õpetama ning vahel ongi hooldekodu elanikud värskelt saabunud inimesele ainsad kohalikest tuttavad, kes aitavad neil sisse elada ja kombeid tundma õppida.

Vabatahtlikud käivad näiteks elanikega jalutamas, mängivad nendega lauamänge, abistavad neid lihtsamate vabaajategevuste juures jms. Ühes asutuses vahetasid vabatahtlikud kord nädalas tubade seintel olevaid pilte, et hooldekodu olustikku elanikele vaheldusrikkamaks muuta.

Vabatahtliku töö käigus tutvustatakse sisserändajatele ka hooldusasutusi ja hooldustööd laiemalt juba võimalikku tulevikukarjääri silmas pidades. Kui keegi Süüriast, Ukrainast või nagu see tihti on – ka Eestist saabunu – näeb hoolekandesektoris võimalust endale Põhjamaades töökoht leida, pakutakse talle väljaõppe võimalust, esialgu näiteks sisserännanutele loodud kursustel. Sedajagu, kuidas mujalt tulnu keeleoskus paraneb, avanevad talle ka selle riigi kohalikud õppimisvõimalused.

Maarika Kurrikoff

Põhjamaade eakatele pakutakse võimalust olla „moodsad" ja suhelda nutitehnika kaudu, olgu siis kodutee ülesleidmisel või niisama lähedastega ühenduse pidamiseks. Maarika Kurrikoff

Kuidas hooldekodu õue loodud loomapark tegi imet

Eestlased tunnistavad, et Skandinaavia riikide hooldekodude oskus nende elanike omastega koostööd teha on tõeliselt muljetavaldav.

Tihedate suhete säilimist pereliikmete, sugulaste ja sõprade-tuttavatega peetakse väga oluliseks, sest ühest küljest on hooldusvajaduse tõttu asutuses elavale inimesele tähtis, et ta ei võõrduks senisest kontaktide ringist, ning teisest küljest on lähedased töötajatele parimad nõuandjad eaka varasema elu ja harjumuste kohta.

Suhete hoidmiseks lähedastega on välja töötatud isegi oma metoodika. Väga huvitavat võtet rakendati näiteks ühes Stockholmi hooldusasutuses.

„Seal oli nimelt musta pesu pesemine lähedaste ülesanne. Seda võis teha asutuse pesuruumis, kus oli olemas kõik vajalik pesu pesemiseks, kuivatamiseks ja triikimiseks, aga pesu võis ka kotiga kaasa võtta ja kodus ära pesta. Küsimus polnud mõistagi pesu pesemises, selle töö saanuks hooldekodu ka ise ära teha, aga kohustus eaka ema või vanaisa pesu eest hoolitseda kindlustab selle, et omaksed külastavad hooldekodus elavat sugulast küllalt tihedalt. Eks kõigi elu on toimetusi täis ning väga kergelt tuleb mõte, ah, täna ei jõuagi hooldekodusse isa või vanatädi vaatama minna. Kuid kohustus on kohustus, seda tuleb täita!“ jutustab Maarika Kurrikoff.

Ta toob näiteid muudestki ettevõtmistest, mida hooldekodudes lähedaste kaasamise nimel tehakse. Näiteks korraldatakse hooldatavate ja pereliikmete ühisüritusi: kohviõhtuid, kontserte, jumalateenistusi, väljasõite. Nende kõrval toimuvad omastele loengud, vestlusringid, nõustamised jms. Üsna tavaline on, et omaste üritustel osalevad inimesed ka pärast seda, kui asutuses elanud lähedane on juba lahkunud.

„Stavangeris elas ühe hooldekodu õuealal hulk loomi ja linde: kanad-kuked, papagoid, paabulinnud, koerad-kassid. Tegemist oli asutuses elavatele inimestele rajatud väikese teraapia-loomapargiga, sest vanadele pakkus rõõmu loomi jälgida, nendega rääkida, kanu toita, kiisusid silitada. Aga asjal oli laiemgi mõte – neljajalgsed ja tiivulised meelitavad kohale muud rahvast, lähikonnas elavaid inimesi, eriti lapsi. Lasteaedadest käidigi loomi uudistamas koguni rühmade kaupa. Ja muidugi tegid nad seejuures tutvust ka hooldekodus elavate inimestega,“ kirjeldab Kurrikoff üht järjekordset reisilt leitud nutikat ideed, kuidas kohalik kogukond ja hoolekandeasutus teineteise toel vastastikku rikastuda võivad.

Isegi asutuse töötajatele tuli üllatusena see, et pärast loomapargi avamist hakkasid eakate lähedased järjest enam kaasa võtma perekonna väiksemaid liikmeid. Võib-olla muidu käinuks eakat vaatamas sagedasti vaid tütar või poeg, aga nüüd tahtsid ka päris noored sugulased ilmtingimata kaasa tulla, sest vanaema või onu-tädi juures on ju põnev loomadega mängida.

Nii et tegemist oli ettevõtmisega, mis tasus oma vaeva mitmekordselt – tihenes hooldekodu kontakt lähedastega ning kogu ümbruskonnaga.

Kes mak

Maarika Kurrikoff kinnitab, et ka põhjanaabrite juures vastutavad hoolekande eest kohalikud omavalitsused, aga suurem osa teenustest on siiski eaka enda või ka ta lähedaste tasuda. Arusaadavalt on Skandinaavia eakatel suuremad pensionid, aga ka säästud ja vara on see, millest hooldust ostetakse.

Kui välja arvata mõned erandid, siis teenuste lausdoteerimist maksumaksja rahakotist Põhjamaades vähemalt praegu enam ei toimu. Hooldekodus maksab seal elav inimene ise kinni oma toa üüri, kommunaalkulud ja toidu. See, kui palju tuleb aga tal endal või mõningatel juhtudel ta lähedastel tasuda hooldusteenuste eest, sõltub viimaste majanduslikust olukorrast.

Hooldekodusse tulijate ja nende pereliikmete varandusliku seisu ning maksevõime hindamise reeglid on seadusega täpselt paika pandud. Vähese maksevõimega inimestel, kelle elustandard on allpool kindlat piiri, aitab hoolduse eest maksta nende elukoha omavalitsus.

Ka kõige jõukamates riikides kehtib põhimõte, et hoolekandesüsteemist teenuste saamise eelduseks on inimese abivajadus, mida hindavad kokku lepitud metoodikaga omavalitsuse töötajad. Kui abivajadust hindamisel ei tuvastata, siis teenust ei määrata. Kui aga inimene soovib ikkagi üht või teist hoolekandeteenust kasutada, siis täielikult oma raha eest võib ta seda kindlasti saada.

Eakapõlveks valmistutakse

Põhjamaades on omaks võetud, et eakas inimene, kes hak-

ab kinni eakate hoolduse?

Maarika Kurrikoff julgustab kõiki kolleege sotsiaaltöö põllul tundma huvi mujal maailmas toimuva vastu ja mis veelgi parem – otsima võimalusi käia häid näiteid oma silmaga vaatamas. Aldo Luud

kab vajama hooldusteenuseid, realiseerib oma vara ja kulutab suvilate-mootorpaatide-puhkuseosakute vms müügist saadud raha oma heaolu kindlustamiseks. Sealhulgas näiteks hooldekodu arvete tasumiseks.

Samuti peetakse loomulikuks, et kui üksikuks jäänud eakas senist suuremat mitmetoalist korterit enam ei vaja, vahetab ta selle väiksema vastu. See on ju mõistlik, sest ka raha kulub siis vähem ja vabaks jäänud raha saab kasutada enda heaolu tarbeks, sealhulgas teenuste (koristamine, pesu pesemine, abistaja) eest tasumiseks. Kui eakal on kõrge vanuse või mõne haiguse tõttu tarvis püsivalt kõrvalabi, siis on tal võimalik üürida elamispind teenustemajas, nagu vahel öeldakse – eakatemajas.

Põhjamaades on ju Eestist erinev see, et eriti linnades elavad inimesed valdavalt üürikorteris. Seal peetakse loomulikuks, et elamispinda vahetatakse elu jooksul vajaduste muutumise tõttu mitu korda. Noor lasteta paar vajab üht, kolme lapsega pere hoopis muud. Ja kui lapsed lõpuks oma elu peale lahkuvad, siis pole ju ka juba kuuekümnendates eluaastates paaril enam nelja- või viietoalist elamist vaja, mis pealegi läheb ebaotstarbekalt palju maksma.

Meil küllap samamoodi

Saan väga hästi aru ka Eesti eakatest, kel on raske senisest elukohast loobuda. Eestis on suurem jagu kodudest eraomanduses ja eluase ongi paljudele eakatele ainus vara, mis elu jooksul suudetud soetada. Ajad on olnud ju keerulised, võib-olla on omal ajal kodumaja ülesehitamise peale kulunud mitukümmend aastat, vaat et terve elu. Ja igatsetud oma korteri ootuses on Vene ajal vireletud ühiselamutoas laste täisikka sirgumiseni välja.

Meie olud ja inimeste võimalused on olnud hoopis midagi muud. Küllap see kõik ka pisut muutub, kui pensionipõlve hakkavad jõudma praegused keskealised.

Tasapisi peaks ikkagi ka meie inimestes kasvama arusaam, et elu jooksul kogutu ongi see kapital, millest igaüks vanana elada saab. Ja kui siis on soov oma vara – olgu metsamaad, maamajad, korter või muu – jätta pärandusks lastele-lastelastele, siis on ka igati õigustatud, et nooremad põlvkonnad osalevad selle vara arvelt pärandaja hooldekodu teenuste eest tasumises. Täpselt samuti toimib see praegu Skandinaavias.

Maarika Kurrikoff
Tartu linnavalitsuse hoolekandeteenistuse juhataja

Veel erihoolekandest. Mis siis ikka saab meie suurtest „lastest“?

Eelmises Puutepunktide numbris rääkis 31-aastase liikumis- ja vaimupuudega Maria-Helena ema oma murest tütre tuleviku pärast. Praegu käib ta tööpäeviti päevakeskuses, aga kus ta hakkab elama siis, kui ema tervis üles ütleb või teda ühel päeval enam polegi?

Samal teemal loe ka Puutepunktide jaanuarinumbrist.

Maria-Helena on juba aastaid ka ööpäevaringse erihooldusteenuse järjekorras, vahel on talle isegi pakutud hooldekodu kohta teises Eesti otsas, aga ema eeldaks, et tütar saab elada enam-vähem kodukandis, kus oleks võimalik tihedat sidet hoida.

Aastat viis tagasi, kui riik hakkas eurorahadega erihoolekannet ajakohastama, võeti ju samuti kindel suund teenuse kogukondlikkusele: suured erihooldekodud Saaremaal, Võisikul, Koluveres ja mujal pandi kinni ning isegi kogu elu asutuses elanud puudega inimesed püüti viia tagasi nende kunagistesse sünnilinnadesse, kuhu neile ehitati uued, pisut väiksemad elupaigad või iseseisvamatele osteti korterid toetatud elamiseks gruppides.

Maria-Helena aga ei ole nii iseseisev ning vajab „iseseisvaks“ eluks kindlasti ööpäevaringse toe ja järelevalvega hooldusteenust. Selliseid vabu kohti on Eesti erihooldekodudes aga vaid üksikuid, nagu eelmises ajakirjas sotsiaalkindlustusameti esindaja teatas – sealhulgas mitte ühtegi Tallinnas, kus Maria-Helena emaga elab. Ja isegi mitte pealinna lähiümbruses.

Kuna eelmises ajakirjas jäi sotsiaalkindlustusameti selgitustes mitu „otsa“ üles, saatsime ameti erihoolekande juhile Helen Tähtverele täiendavad küsimused. Kuidas siis ikkagi mõtleb riik korraldada praegu vanemate hoole all elavate mitteiseseisvate inimeste elu, kellele riik peaks pakkuma erihoolekannet?

Kas sotsiaalkindlustusameti vaatevinklist on eesmärgiks, et ööpäevaringse erihoolekande vajajad püsiksid toetavate teenuste abil võimalikult kaua kodus sugulaste hoole all (näiteks 40.–50. aastateni, kui vanemad surevad) või oleks vaja, et nad saaksid teenust kasutama hakata varsti pärast kooli lõppu ehk vanuses, kus nad vanematest eraldi eluga paremini kohanevad?

Inimeste elukorralduslikud eelistused on väga erinevad. Mõni pere soovib võimalikult kaua olla koos abi vajava pereliikmega ja tagada võimaluste piires talle vajaliku hoolduse. Selle kõrvale vajavad sellised pered paindlikke puhkuse ja teenuste kasutamise võimalusi. Mõni pere soovib, et abi vajav inimene saaks võimalikult ruttu asuda elama vajaliku toega teenusekohale, eraldi perest ja seeläbi iseseisvuda.

Kindlasti ei saa riiklikult ette öelda, kuidas pered peaksid toimima. Riigina on meil vaja luua erinevaid paindlikke teenuste kasutamise võimalusi, mis oleksid kättesaadavad üle kogu Eesti.

Olete tõesti loonud viimaste aastatega juurde suure hulga n-ö toetavaid teenuseid, aga teie oma tabelid näitavad, et seal on vabu kohti lademetes. Miks inimesed neid ei kasuta? Äkki pole teenused õiged?

Kõige enam on vabu kohti igapäevaelu, töötamise toetamise ja toetatud elamise teenusel. Põhjused on mitmesugused: toetavate teenuste osutajaid on tekkinud kõige rohkem, teenuseosutajatel on suurem valmisolek inimesi vastu võtta. Samas ei pruugi vabad teenusekohad asuda seal kus inimesed, kes neid teenuseid vajaksid.

Samuti ootavad inimesed teadlikult järjekorras nii kaua, kui vaba-

neb teenusekoht nende jaoks kõige sobivama teenuseosutaja juures. Ja kui see on inimese soov, siis ootamegi talle teenuse osutamisega sobiva koha vabanemiseni.

Muretsema paneb meid küll see, et järjekorras oleku ajal ei soovi inimesed tihti ühtki muud abi vastu võtta, mida pakkuda saaksime. See aga võib abivajaja ja kogu pere eluga hakkamasaamisele halvasti mõjuda. Seetõttu me vähemalt omalt poolt pakume inimestele ikka ka teiste asutuste vabu teenusekohti, et inimene vähemalt kaaluks, kas on mõtet päris abita ootama jääda.

Jaanuari ajakirjas nägime sotsiaalkindlustusameti statistikast, et ööpäevaringse erihoolduse kohti on kogu Eesti peale vaid üksikuid, lisaks tosin kohta kinnises asutuses, kuhu suunab kohus kõige raskemad juhtumid.

Kohad liiguvad samuti. Veebruari alguse seisuga oli vabu ööpäevaringse teenuse kohti 17 (Ida-Virumaal, Jõgevamaal, Viljandi-, Tartu- ja Saaremaal), lisaks kaks kohta ebastabiilse remissiooniga isikule Valgas ja jätkuvalt 12 kohta Harjumaal Valklas kohtumäärusega paigutatud isikule (vt tabelit lk 15). Jaanuaris kasutas ööpäevaringset erihoolekandeteenust 2258 inimest.

Vabu teenusekohti saab pidevalt jälgida sotsiaalkindlustusameti kodulehel erihoolekande teenusekohtade tabelis (sotsiaalkindlustusamet.ee > erihoolekandeteenused > erihoolekandeteenuste järjekord > teenusekohtade tabel). Tabeli veerust „Täitmata teenuskohad" on võimalik vaadata, millisel teenuseosutajal on vabu kohti. Vabanevatele kohtadele saab muidugi järjekorra alusel. Kui järjekorras eespool olev inimene loobub, on koht saadaval järgmistele.

Seda tabelit uuendame iga kuu alguses. Kohtades võib toimuda muutusi igapäevaselt, kuid iga kuu esimeses pooles on sotsiaalkindlustusameti kodulehel olev info uuendatud. Muidugi võtavad meie juhtumikorraldajad järjekorras olevate inimestega ise ühendust ja pakuvad kohti.

Helen Tähtvere vastutada on SKA-s erihoolekande ja rehabilitatsiooni valdkond. Üks ta muredest on jätkuvalt see, et paljud pered lihtsalt vaikivad, ei anna oma vajadustest teada, ei tule isegi arutama. Erakogu

Ööpäevaringse hoolduse järjekorras on sadu inimesi. Lisaks ei ole tuhanded pered oma „last" järjekorda pannudki, sest teavad, et nad mis tahes vabanevale kohale teda nagunii ei saada, kuni hing veel sees. Millele sotsiaalkindlustusamet loodab? Need inimesed ei kao ju kuhugi.

Oleme sotsiaalministeeriumile edastanud ööpäevaringsete erihooldusteenuste järjekordade info, mille kohaselt meie arvates oleks vajalik lisaks olemasolevatele kohtadele luua juurde 200 uut. Sellega saaksid järjekordades olevad ja kohe kohta vajavad inimesed neile vajaliku igapäevase toe. Riigieelarvest eeldaks see pearahadeks 1,5–2 miljonit eurot aastas, lisaks on tarvis luua teenusekohad.

Kuid kohtade puudust on osaliselt võimalik lahendada ka juba olemasolevate ööpäevaringsete teenusekohtadega, kui vaadata selle teenuse kasutajate vanuselist struktuuri. Erihoolekandeteenuse saajatel ei ole vanusepiirangut. Peaaegu iga kol-

Ööpäevaringsel erihoolekandel olevad inimesed

Vanus	Inimeste hulk	
18–30 aastat	306	14%
31–45 aastat	572	25%
46–60 aastat	751	33%
61–75 aastat	536	24%
üle 76 aasta	93	4%

Allikas: sotsiaalkindlustusameti andmed (jaanuar 2020)

mas teenusel viibija, kokku 629 inimest, on juba vanem kui 61-aastane, seega vanaduspensionieas või selle lähedal. Kogemus on näidanud, et üsna suur osa eakamatest inimestest ei vaja enam erihoolekandeteenust, vaid nende hooldust ja igapäevaeluga toimetulemist saab toetada ka üldhooldusteenusega. Paljud vanemad inimesed ongi erihoolekande ümberkorraldamise käigus juba liikunud kasutama omavalitsustes pakutavat üldhooldusteenust.

Kui vaatame numbreid, siis viimase kolme aasta jooksul on ööpäevaringse erihoolekandeteenuse kohtadelt lahkunud 772 inimest, neist 196 on hakanud kasutama toetavaid teenuseid. Nende hulgas on olnud ka neid, kes on elust lahkunud, kuid 196 inimest on liikunud erihooldekodust kasutama toetavaid erihoolekandeteenuseid, nagu kogukonnas elamine, igapäevaelu toetamine jne. Vastupidine liikumine – see tähendab toetavate teenuste asemel ööpäevaringsed teenused – on olnud palju väiksem, kolme aastaga vaid 59 inimest on vajanud suuremat tuge.*

Seega saame öelda, et rohkem liigub inimesi ööpäevaringsete teenuste kasutamiselt ära ning nendele kohtadele saame pakkuda teenust järjekorras olevatele või veel kodus elavatele inimestele.

Oleme seisukohal, et uute ööpäevaringsete teenusekohtade loomise juures on vajalik järgida deinstitutsionaliseerimise põhimõtteid ning uued teenusekohad peavad samuti tagama kvaliteetse perelaadse teenusekeskkonna ja järgima inimkeskset lähenemist.

Aasta tagasi alustas sotsiaalkindlustusamet uue ööpäevaringse erihooldusteenuse väljatöötamist äärmusliku käitumisega autistidele, pearahaga üle 4000 euro kuus. See on siis eksperimentaalne teenus sihtgrupile, kes muidu jõuaks varem või hiljem kohtumäärusega kinnisesse osakonda. Kes seda teenust osutama hakkab?

Esimese ööpäevaringse teenuseüksuse autismispektri häire ja äärmuslikult kahjustava käitumisega täisealistele avab AS Hoolekandeteenused. Esialgu on planeeritud vaid kuue kohaga üksus, mis asub Tartu maakonnas. Üksuse täpne avamise kuupäev ei ole veel teada, aga loodetavasti toimub see juba suvel. Sotsiaalkindlustusameti eelarves oleme planeerinud esimeste teenusekohtade rahastamise selle aasta teise kvartali lõpust. Sama teenuse osutamiseks teeb ettevalmistusi ka Valgamaa tugikeskus. Loodame, et sealgi õnnestub üksus avada.

Seda teenust kasutama pääsemise protsess on sama nagu teistel erihoolekandeteenustel. Inimesel või ta eestkostjal tuleb esitada sotsiaalkindlustusametile erihoolekandeteenuse taotlus. Meie juhtumikorraldaja viib läbi teenusevajaduse hindamise. Selle kaudu peaks tuvastama, et inimesel esinevad äärmuslikult kahjustava käitumise ilmingud, need on leidnud kinnitust varasema teenuseosutamise käigus või ta varasemas käitumises, ja seetõttu on talle turvaliseks teenuse osutamiseks vajalik pidev järelevalve. Teenust saab inimene kasutada kuni viis aastat.

Samas tuletan meelde, et praegugi on samale sihtgrupile vabu päevase teenuse kohti: viis kohta Läänemaal, neli Lääne-Virumaal, kolm Tallinnas ja Harjumaal ning üks Võrumaal. Panen peredele südamele: kasutage ometi neid kohti! Võtke ühendust sotsiaalkindlustusameti juhtumikorraldajaga ja küsige täpsemat teavet.

Tiina Kangro

* Helen Tähtvere ei maini, et viidatud kahesaja inimese liikumine ööpäevaringselt teenuselt toetavatele teenustele toimus ajal, kus AS Hoolekandeteenused auditeeris erihooldekodude elanikke ja leidis, et möödanikus oli riik paigutanud erihooldekodudesse elama ka mööduka vaimse mahajäämusega inimesi, näiteks lastekodulapsi, kelle puue oli suuresti sotsiaalse tekkega. Tänapäeval muutub ööpäevaringse teenuse saajate ring palju tõsisemaks ja imelist tervenemist hakkab kindlasti olema vähem.

Eelmises ajakirjas andis sotsiaalkindlustusamet teada vabadest erihoolekandekohtadest, kuid üksnes koondnumbritena kogu Eesti kohta. Paljudele Puutepunktide lugejatele oli väga suur üllatus, et üldse kuskil on vabu kohti. Toimetusel paluti avaldada täpsemaid numbreid, et pered saaksid teada, kas kohti ja milliseid täpselt on saada ka nende elukoha läheduses. Palusime ametil numbreid täpsustada. Vabade kohtade infot saab ka ise jälgida sotsiaalkindlustusameti veebilehel (täpsemalt lk 13).

Suur ülevaade vabadest kohtadest erihoolekandes

Paraku on tegelikkus jätkuvalt kurb. Lademetes on täitmata uued ja odavamad, n-ö toetavate teenuste kohad: elamise toetamine, töötamise toetamine, lausa sadade kaupa. Sotsiaalkindlustusameti esindaja põhjendab loos, et just neid teenuseid tahaksid teenusepakkujad osutada, aga millegipärast ei taha inimesed neid kasutada. Kas tegemist on teadmatusega, ameti võimetusega infot levitada? Või äkki on teenused valed? Sellisel juhul kas on ikka mõtet jätkata nende pakkumist ajal, kus teistsuguste teenuste järele on järjekorrad?

Eks uurige tabelit ja tehke oma järeldused. Veebruari alguse seisuga oli riigil täitmata ligi 1800 n-ö toetavate teenuste kohta. Nende kohtade kasutamata pearahaga – kokku ligi 4 miljoni euroga aastas – saaks pakkuda ööpäevaringset hoolekannet ligi 300 uuele inimesele üsna mõistliku pearahaga (umbes 1200 eurot kuus). Siin peaks olema ka riigi jaoks mõtlemiskoht! ***Tiina Kangro***

Maakond	Igapäevaelu toetamise teenus	Igapäevaelu toetamise teenus autismispektri häirega isikule	Päeva- ja nädalahoiuteenus	Kogukonnas elamise teenus	Toetatud elamise teenus	Töötamise toetamise teenus	Ööpäevaringne erihooldusteenus	Ööpäevaringne erihooldusteenus sügava liitpuudega isikule	Ööpäevaringne erihooldus kinnises asutuses kohtumäärusega
Pearaha	*146 €*	*1099 €*	*644–1196 €*	*441 €*	*217 €*	*123 €*	*569–911 €*	*852–947 €*	*1966 €*
Harjumaa	210	3	9	8	86	164	–	–	12
Hiiumaa	14	–	–	–	2	9	–	–	–
Ida-Virumaa	8	–	–	2	8	7	4	–	–
Jõgevamaa	31	–	–	–	30	18	8	–	–
Järvamaa	75	–	4	–	65	30	–	–	–
Läänemaa	9	5	2	–	15	4	–	–	–
Lääne-Virumaa	29	4	7	–	47	29	–	–	–
Põlvamaa	16	–	–	2	6	5	–	–	–
Pärnumaa	50	–	4	–	38	31	–	–	–
Raplamaa	17	–	–	15	–	10	–	–	–
Saaremaa	41	–	–	–	19	7	1	–	–
Tartumaa	66	–	–	26	29	76	1	–	–
Valgamaa	66	–	10	1	76	25	2**	–	–
Viljandimaa	44	–	–	–	60	10	3	–	–
Võrumaa	45	1	–	–	35	18	–	–	–
Kokku	**721**	**13**	**36**	**54**	**516**	**443**	**19**	**0**	**12**

Allikas: sotsiaalkindlustusameti andmed (seisuga 1.02.2020)

** ebastabiilse remissiooniga isikule

Südamerahu tagavad teenused saavad tekkida tihedas koostöös peredega

Esimene lapsevanemate algatusel loodud erihoolekandeasutus oli Maarja küla. Lootus oli, et sellest saab näidis ja mudel, kuidas Eestis erihoolekandega edasi minna. Siiski on järgneval kolmekümnel aastal juurde tekkinud vaid mõni üksik teenusepaik, kus perede ideed on aidanud ellu viia mõistev omavalitsus. Erihoolekanne on Eestis valdavalt ühe suure riigifirma käes, kes toimetab omatahtsi.

Siiski said üle-eelmisel aastal Euroopa Liidu rahastuse mõnedki eraalgatuslikud, kogukondades sündinud ideed, mille taga on puudega laste vanemad, kes oma laste tuleviku peale mõeldes on härjal sarvist haaranud. Harku vallas elava Janno Kella poeg on alles algkoolealine, aga koos teiste samasuguste peredega on nad otsustanud rajada autismispektri häire ja intellektipuudega noortele täiskasvanutele tõeliselt särava ja uudse lahendusega koha – Liikva Päikesekodu.

Julge uuendusmeelsus väljendub ka projekti rahastamismudelis. Ettevõtmise algatajad ei häbene välja öelda, et parimad lahendused saavad sündida vaid siis, kui asjast huvitatud pered ka ise märkimisväärselt ettevõtmisse panustavad. Maarja küla rajamise aegu oli Eesti n-ö arenguriik ning oli võimalik saada tuge sponsoritelt ja abi rikastelt naabermaadelt. Praeguseks on need ajad möödas, sest majandusruum ja ka elatustase on siin nüüd teine. Ka inimeste võimalused on teised.

Kõigil puudega last kasvatavatel peredel pole kindlasti võimalust rahaliselt lapse paremasse tulevikku panustada, aga paljudel on. On igati õigustatud pakkuda erinevaid lahendusi erinevate võimalustega inimestele, arvab Janno Kell.

Järgnevas intervjuus räägib ta lähemalt Liikva kodu plaanidest ja rahastusmudelist, selgitab põhjalikku eeltööd, mis on selle käivitamiseks tehtud. Tema idee pole siiski üksnes ühe küla püstipanek väikesele ringile, vaid kogu Eesti erihoolekandesüsteemi tuleviku mõjutamine. „Eestis on tuhandeid puudega laste vanemaid, kes vajavad südamerahu. Ei ole hea tunne vananeda ja lõpuks lahkuda elust hingematva murega, kuna ei tea, kui turvaliselt ja kelle hoole all hakkab su toimetulematu laps sinu surma järel elama," ütleb Kell.

Nii ongi. Me kõik oleme surelikud, aga enamik meie lastest elab pärast meid veel aastakümneid. Eesti erihoolekandesüsteem tuleb ühiste jõududega muuta turvatunnet pakkuvaks.

Kui riigi arvutuste järgi peaks teenusekoha rajamine mahtuma 40 000 euro raamidesse inimese kohta, siis Liikval kulub ühe koha jaoks ligi 120 000 eurot. Mis sellesse rahasse mahub?

Meetme „Uute erihoolekande teenuskohtade rajamine" plaaniks oli luua uusi teenusekohti, mis tähendab, et arvestati teenuse osutamise jaoks elu- ja ka tegevusruumide rajamisega. Eluhoone on koht, kus saab magada, süüa ja puhata, kuid põhiline osa päevast tuleb täita huvipakkuvate ja võimetekohaste tegevustega. Liikva Päikesekodu jaoks töötasime välja lahenduse, milles vaadatakse puudega inimeste ja nende perede vajadusi rohkem terviklikult, kogukonna- ja ka elukaarepõhiselt. Tegemist on n-ö elukestva lahendusega, kus näeme ette pikaajalist suhet – 50 kuni 70 aastat – praegu teenust kasutama hakkava noore ja ta perega.

Esimene põhimõte: väga oluline on sobilik keskkond. Meie Liikva krunt asub küll Tallinna ja Tallinna ümbritsevate valdade ligiduses, kuid on vaikses ja looduskauneis hajaasustuspiirkonnas, kus me ei häiri teisi ümbruskonna elanikke ja ka vastupidi. Krundi ümbrusse ei teki ka tulevikus tihedat hoonestust, sest ala ümbritseb kolmest küljest range režiimiga metsamaa. Loomu-

> „Tegemist on n-ö elukestva lahendusega, kus näeme ette pikaajalist suhet – 50 kuni 70 aastat.

Liikva Päikesekodu Harku vallas sünnib praegu alles algkoolieas puudega laste vanemate murest tuleviku pärast. Esmakordselt on Liikva kodu meeskond öelnud ka välja, et selliseid ettevõtmisi peavad lisaks riigile ja omavalitsustele rahastama pered ise. SA Liikva Päikesekodu

likult kaasnevad sellise kohavalikuga suuremad maa-ala ja teede ning kommunikatsioonide väljaehitamise kulud – linnakeskkonnas või tiheasustuspiirkonnas oleks see lihtsam ja odavam. Kuid see on meie teadlik valik, et pakkuda sihtgrupile sobivaimat elu toetavat keskkonda.

Oluline on ka see, et oleks piisavalt ruumi tegeleda võimetekohaste ja huvipakkuvate töölaadsete tegevustega. Liikva Päikesekodu asub seitsme hektari suurusel maa-alal, mis võimaldab tulevastel elanikel tegeleda juhendatult aiandustööde, kodulindude (eriti õnnelikud vabakäigukanad) ja -loomadega (Kihnu villalambad), samuti mitmesuguse käsitöö, puutöö, savitöö ja muu jõukohasega.

Eluhoonete kõrvale on kavandatud abihoone, kus saab tegeleda huvitegevustega, kus on ühisruumid musitseerimiseks, rühmategevusteks, ühisteks üritusteks peredega, samuti koolitusteks. Lisaks on abihoones saun ja muud vajalikud abiruumid. Toimekamad külaelanikud saavad olla abiks kokale, osaleda hoonete igapäevasel koristamisel või pesumajas pesu pesemisel-triikimisel, millest võib neist kellegi jaoks saada ka tasustatav töökoht.

Lisaks on territooriumil vaba aja veetmise paiku, nagu 2,5-kilomeetrise jalutusrajaga spiraal-õunapuuaed, kiikumise-grillimaja, „vaikuse minutite“ kellatorn jne.

Teeme seda lahendust ju oma lastele ja südamega. Ka hoonete projekteerimise juures oleme seadnud eesmärgiks võimalikult keskkonnasõbralike ja elamiseks parimate materjalide kasutamise. Majad valmivad Põhja-Soome arktilisest männist, mille vaik toimib loodusliku antibakteriaalse abimehena. Hoonete kütmiseks võtame kasutusele kõige tõhusama lahenduse – maaküte ning üldruumid on kuumade suvepäevade korral jahutatavad. Samuti on kasutusel heli- ja infrapunakaamerate süsteem, mille abil saab infot öisel ajal toimuvast. Tegemist on B-energiaklassi hoonetega.

Eurotoetust saite miljon eurot, aga kogu projekt läheb maksma 3,6 miljonit eurot. Olete võtnud kopsaka laenu. Kuidas te selle tagasi maksate? Milline hakkab üldse olema teie rahastusmudel?

Kõikide eurorahastusega projektide vallas on Eesti riik võtnud kohustuse tagada teenust kasutama asuvatele inimestele pearahad vähemalt 20 aastaks.

Meie soov on hakata Liikval pakkuma sotsiaalkindlustusameti rahastusega päeva- ja nädalahoiuteenust, mille praegune pearaha on meie sihtgrupil sõltuvalt puude keerukusest 41–52 eurot ööpäevase teenuse korral ja 28–35 eurot päevahoiu korral. Meie plaan on hakata

EESTLASTEST VEEL SUUREMAS ÜLEKAALUS ON VAID MALTA JA LÄTI ELANIKUD.

töötama nädala kaupa, pühapäeva õhtust reede õhtuni ehk 20–22 (öö)päeva kuus. Seega igakuine peaaha riigilt hakkab olema 1000 euro kandis nädalahoius ja 700 euro kandis päevahoius käivale inimesele. See kõik kulub muidugi ära teenuse igapäevaseks osutamiseks, personali palkadeks jms. Vähegi keerulisemate teenusesaajate jaoks jääb sellest arusaadavalt puudugi.

Teiseks allikaks on kohalike omavalitsuste toetus. Nimelt näeb seadus ette, et omavalitsused peavad n-ö toetavate erihoolekandeteenuste juures katma teenuseosutaja kasutuses või omandis olevate ruumidega seotud kulud. Seadus ütleb küll, et ruumide kulud katab omavalitsus enda kehtestatud ulatuses, aga praktikas kompenseerivad Eesti omavalitsused teenuseosutajatele ruumide kulusid enamasti mahus 500–900 eurot kuus teenusesaaja kohta. Kompenseerimine peaks muidugi toimuma tegelike kulude arvutuste järgi (nagu see on näiteks Haapsalu sotsiaalkeskuse ja Haapsalu linna vahel, kus omavalitsuse osalus ongi täpsete arvutuste tõttu Eesti suurimaid), aga ehk me jõuame tulevikus selleni kõikjal. Omavalitsuse ruumide kulu kompensatsioon on see allikas, millest põhimõtteliselt saab tasuda ka teenusekohtade rajamiseks võetud pangalaenu.

Kolmandana aitab teenust rahastada seda kasutava inimese omaosalus, mille põhiliseks allikaks on ta töövõimetuspension/töövõimetoetus. Meie tulevased elanikud on enamjaolt puuduva töövõimega ja saavad maksimaalset puudepensioni/toetust. Võib-olla tuleb peredel midagi ka juurde maksta. Liikva Päikesekodus on planeeritav omaosalus ööpäevast teenust kasutama hakkaval inimesel kuni 450 eurot ja üksnes päevahoidu tuleval inimesel kuni 350 eurot kuus. Lõplik summa sõltub sellest, kui keeruliste erivajadustega inimesed teenust kasutama asuvad ning milline on nende toetusvajadus (tegevusjuhendajate arv).

Liikva teenuseküla peaks tulema kaunis ja hubane, aga eeskätt siiski panustab projektimeeskond teenuse sisule – tegevustele, mis hakkavad täitma seal olevate noorte päevi. SA Liikva Päikesekodu

Kui suurt panust eeldate teenusekasutajate peredelt küla ehituseks? Kas tuleb teha mingi sissemakse, osta osakuid vms?

Euroopa regionaalarengu fondist kaasrahastatavate projektide eripäraks on, et nende elluviimisel kaasatakse erakapitali, milleks ongi üldjuhul teenust soovivate perede panus omaosaluse näol.

Et konkreetsel perel oleks huvi projektis osaleda ja seda finantseerida, on Euroopa regionaalarengu fondi projektide osas kehtestatud ministri määrusega eraldi teenust kasutama tulijate järjekorra pidamise kord. See määrus annabki meile kindluse, et saame ise määratleda perede ringi, kes soovivad meie projektiga liituda, panustada rahaliselt ja saada garantii, et nende lähedasel on Liikva kodu valmimise järel olemas koht.

Sisuliselt on tegemist investeeringuga, kus teenust kasutama hakkava noore inimese pere omandab osaluse erihoolekandeküla asutajana, osanikuna. Juhul kui teenus peaks mingil põhjusel katkema, saab osaku müüa järgmisele nimekirjas olevale perele.

Kas on juba ka teada, kui palju Liikva kodu osak maksab?

Ühe osakute tehingu hind on 25 000 eurot, kui räägime oma toast ja ööpäevaringsest nädalahoiust. See

> Kõik need praegused noored jäävad ju ühel hetkel, kui vanemad vananevad, oma pere toeta.

on umbes viiendik tegelikust ühe teenusekoha investeeringu maksumusest. Selliseid kohti tuleb Liikvale 30.

Sama teenuse raames osutab Liikva Päikesekodu 10 inimesele teenust vaid päevasel ajal ehk päevahoidu. Selle teenusekoha osakute tehingu hind on 12 500 eurot. Ainult päevasel ajal teenust kasutavatel inimestel oma tuba ei ole. Juhul kui peremajas vabaneb tuba (või lisandub uusi teenusekohti, juhul kui laienemine edaspidi õnnestub), võetakse uus inimene nädalahoidu eeskätt nende hulgast, kes käivad päevahoius või on järjekorras selle ootel.

Kelle jaoks jutt osakutest ja finantseerimisest on võõras ja varasem kogemus puudub, kuid oleks huvi meiega liituda, siis soovitame pöörduda Liikva Päikesekodu meeskonna poole ja saada nõu finantseerimise korraldamise juures.

Tõsiasi on ju see, et erihoolekande teenusekohtade vabanemine on väga harv, teenust hakkavad kasutama noored inimesed, kes jäävad seda vajama aastakümneteks, elu lõpuni. Parim, mis juhtuda saab, on, et teie lapsel on olemas kindel teenusekoht, mida saab elukorralduse muutumisest lähtudes vajadusel kasutada kas tunni-, päeva-, ööpäeva-, mitme ööpäeva või nädalakaupa ja vanemate lahkumise järel ka päriskoduna ta elu lõpuni.

Kas teie plaan sisaldab edaspidi ka ööpäevaringse teenuse pakkumist?

Igaüks saab aru, et sellest ei ole pikemas plaanis pääsu. Alustama peame paraku nädala- ja päevahoiust, sest erihoolekandes on riigil suund võetud kogukonnaga tihedamalt seotud n-ö toetavate teenuste osutamisele ja nendes konkreetsetes majades ehk Euroopa regionaalarengu fondi toetusega rajatavates eluhoonetes järgneva 20 aasta jooksul me ööpäevaringset teenust paraku osutada ei või. Mingi lahendus tuleb aga edaspidi kindlasti leida.

Ka on praegu probleem selles, et ööpäevaringse erihoolekandeteenuse pearahad on nii väikesed, et meie planeeritava sihtgrupi korral poleks nendega teenust kasutama hakkavate inimeste vajadusi ja teenuse turvalisust ning mõistlikku kvaliteeti arvestades võimalik 30–31 ööpäeva kuus teenust osutadagi. See on teema, millega tuleb tegeleda, ja see kõik peab muutuma – kõik need praegused noored jäävad ju ühel hetkel, kui vanemad vananevad, oma pere toeta ning riigil peab tekkima lahendus.

Võib ju tunduda – kui vaadata praegust Eesti erihoolekandesüsteemi ja ööpäevaringse teenusega hooldekodusid tervikuna –, et neis võib olla palju inimesi, kes tõesti on sattunud vale teenust kasutama ning on tegelikult võimelised elu lõpuni hakkama saama ka iseseisvalt, n-ö kergemate toetavate teenuste abil. Kui me räägime kasvavast arvust suure ja äärmusliku toetusvajadusega inimestest, nagu on näiteks üsna paljud raske või sügava puudega autismispektri häirega inimesed, toimetuleku- või hooldusklasside lõpetajad, siis selles segmendis ei ole millegi arvelt ööpäevaringseid teenusekohti vähendada, nagu riik tahaks, kuna neid kohti praegu lihtsalt ei olegi. Ja tulevikus tuleb ööpäevaringse toega kohti paratamatult juurde luua.

Elu ise muudab seda kõike juba lähitulevikus, sest noored abivajajad kasvavad välja koolieast ja neile peavad tekkima kohad. Me ei saa minna edasi nii, et pärast kooliaja lõppu, kui lõpevad ka paljud tugiteenused (lapsehoid jms), tuleb vanemal jääda koju last hooldama ning lapse seisund hakkab pealegi kiiresti alla käima, kooliajal treenitud oskused kaduma.

Seega soovime alustada Liikval päeva- ja nädalahoiuga, aga silmas peame ikkagi elukestvat teenust, mis võimaldaks peredel rahulikult tulevikule vaadata.

> Kaks peret on võtnud riski, pantinud oma elukohad ning võtnud selle vastu laenu.

Kas on kindel, et sotsiaalkindlustusamet aktsepteerib riiklike pearahade andmisel nii suurt rahalist panust peredelt?

Nagu öeldud, on tegemist projekti omaosalusega ning Euroopa regionaalarengu fondi rahastusega projektides on omaosalus lausa ette nähtud. Võib-olla mõnel pool on kaetud omaosalus omavalitsuse abiga, aastakümnete eest aitasid Maarja küla ehitada sponsorid jne. Aga Liikva Päikesekodu puhul on kaks peret võtnud riski, pantinud oma elukohad ning võtnud selle vastu laenu. Asutajaosakute müümine teenust kasutama hakkavate inimeste peredele tagabki selle, et saab nendele kahele perele omaosaluse proportsionaalselt tagasi maksta.

Sest me ilmselt ei oleks leidnud 30 peret, kes olnuks nõus kohe projekti alguses, n-ö tühjalt kohalt, kümneid tuhandeid eurosid välja käima. Seepärast võtsime riski, võtsime idee käivitajatena ise laenu, ehitame küla valmis sinnamaani, et inimesed saavad tulla teenust kasutama, ja siis juba koos sellega panustada ka omalt poolt käegakatsutavasse ettevõtmisse.

Seda, et meil on õigus tuua Liikva kodusse inimesed, kes seda soovivad ja kellele meie tingimused sobivad, on meile kinnitanud kirjalikult nii riigi tugiteenuste keskuse talituse juhataja Marek Atonen kui ka sotsiaalkindlustusameti erihoolekande ja rehabilitatsiooni talituse juhataja Helen Tähtvere. Selle garantiita poleks me leidnud kedagi, kes olnuks valmis projekti elluviimiseks riske võtma.

Kas teil on huvitatud inimesed juba olemas või alles otsite neid?

Liikva Päikesekodu alustas sügisel tutvustavate kohtumistega erivajadustega laste vanematega. Käisime koolides ja ümbruskonna päevakeskustes. Praeguseks on teenusekoha saamiseks Liikva Päikesekodusse avaldanud soovi esimese hooga umbes 50 peret, aga enamik kohtumisi on veel ees.

Selge on, et nädala- ja päevahoiu vormis teenust ootame kasutama eeskätt Liikvale lähemal elavaid peresid-abivajajaid. Asudes Harku vallas, loeme oma kogukonnaks eeskätt Harku valla peresid, aga lähikogukonnaks ka Ida-Harju, Keila, Saue, Saku, Kiili, Rae valla ja Tallinna inimesi. Praegu, sobilike teenusekohtade puudumise olukorras peame aga tõdema, et laiemas mõttes on meie kogukonnaks siiski terve Harjumaa ja terve Eesti.

Eespool rääkisime omavalitsuste rahalisest osalusest ja sellest, et omavalitsuste panus on erinev. Kas teie külasse tulla sooviv inimene peab ise muretsema selle eest, et ta elukohajärgne omavalitsus oleks nõus teenuse eest tasuma?

Omavalitsusega peab kindlasti suhtlema selle omavalitsuse elanik. Liikva Päikesekodu aitab kaasa ning on vajadusel valmis ka omavalitsuste esindajatega kohtumisteks. Mõnede suuremate omavalitsustega, nagu Tallinna linn, on meil rahastamise eelkinnitus juba olemas.

Eurorahastatud projektidele tagab sotsiaalkindlustusamet eeskirja järgi pearahad 20 aastaks. Te loodate, et küllap laheneb ka edasise ööpäevaringse ja elukestva teenuse pakkumine. Aga mis saab siis, kui ei lahene ning projekt finantsiliselt välja ei vea?

Selle projekti on ellu kutsunud praegu veel varases koolieas puudega laste vanemad mõeldes sellele, mis saab pärast koolitee lõppemist ja siis, kui vanemad ise siit ilmast lahkuvad. Võib eeldada, et meie lapsed jätkavad oma eluteed veel 30–40 aastat ilma meieta. Ja see on see, mis on teinud murelikuks ja vajanud jätkusuutlikku lahendust.

Finantsplaani järgi tuleb meil esimesed 15 aastat tasuda pangalaenu ning seejärel on Liikva Päikesekodul väljaostetud vara ja seni laenu tagastamiseks kulunud raha hakkab kogunema. Visioon on jõuda vanemate eluajal Liikva Päikesekoduga „uppumiskindlasse" finantsilisse seisu, kus laene ei ole ning kontol on piisavad varud raskemateks aegadeks.

Rajatav taristu peab vastu selle aja ja veel palju kauem. Majad valmistanud liimpalkmajade tootja Kontio Oy juhi Heino Hekali sõnul seisavad need majad püsti ja on kasutatavad veel ka paarisaja aasta pärast. Liikva Päikesekodu ajalugu võiks ju olla vähemalt sama pikk.

Eestis vajab erihoolekannet tuhandeid inimesi. Igal kevadel lisandub noori, kel kooliga lõpeb. Liikva küla ja ka teised eurorahastusega projektid on piisk meres. Mis on teie nägemuses lahendus kogu Eesti jaoks?

Liikva Päikesekodus leiavad endale lahenduse 30 peret, kelle lapsed on tänavuse aasta lõpuks saanud täisealiseks. Järgmise 20 aasta jooksul täisealiseks saavad puudega lapsed on praegu kõik juba sündinud. Siin ei ole vaja midagi enam prognoosida või arvata. Kui tugineda Eestis sündivate laste arvule ja vaadata autismispektri diagnoosiga inimeste arvu kasvu kogu maailmas, siis on 90 protsenti nendest praegu lapseeas ja järgneva kümne aasta jooksul saab Eestis täisealiseks vähemalt 2000 autismispektri häirega inimest. Kõik neist ei hakka vajama läbi elu kestvat ööpäevaringset tuge, aga paraku paljud hakkavad.

SA Autismifond „Toetan erilist elu" koostas eelmisel aastal koostöös paljude spetsialistide ja mitmekümne vaimse arengu häiretega tegeleva organisatsiooniga kogukonnapõhise tervikliku toimetulekumudeli, mida Liikva Päikesekodu nüüd ka esimese asutusena realiseerib. See dokument sisaldab ka arvandmeid, millele tuginedes on võimalik kavandada kogukonnapõhiste erihoolekandelahenduste rajamist ning luua Eestis järgnevatel aastatel ja aastakümnetel suurepärane erihoolekande kultuur, nagu seda on mitmes Euroopa heaoluriigis tehtud.

See võiks olla isegi Eesti riigi visiitkaart, kasutades ära seda, et Eesti rahvaarv on sedavõrd väike ja

Kuidas võtta ühendust?

Liikva Päikesekodul kodulehte ei ole ning projekti kohta saab infot ja asutajatega suhelda SA Autismifondi „Toetan erilist elu" kodulehe kaudu. Aadressil **www.autismifond.ee** tuleks valida Liikva erihoolekandeküla jaotis, kust saab täiendavat infot. Samal lehel asub ka Liikva Päikesekodu teenust soovida kasutajatele eelregistreerimise vormi link.

tänu sellele on lihtsamini saavutatav ka suurepärane tulemus.

Kas usute, et sotsiaalminister, sotsiaalkindlustusameti töötajad, valitsus ja muud tähtsad poliitikud loevad teie raportit ja asuvadki lõpuks kiirelt tegutsema?

Olen täiesti kindel, et uued ja hästitöötavad, kogukonnapõhised, sealhulgas vajadusel ööpäevaringsed erihoolekandelahendused tekivad Eestis siiski eeskätt puudega laste vanemate endi algatusel. Veelgi enam, meile südamerahu tagav teenus saab tekkida üksnes kaasates nii erakapitali kui ka finantsasutuste ressursse (laenuraha).

Ka praegu on juba teada mitu uut Liikva Päikesekoduga sarnast algatust, kus alles kooliealiste puudega laste vanemad mõtlevad oma kogukonnapõhistele toimetuleku lahendustele. Põhiliseks murekohaks on kõigis nendes projektides omafinantseeringu kokkusaamine. On kahetsusväärne, et hulk selliseid algatusi on viimasel kümmekonnal aastal Eestis raha mitteleidmise tõttu ka seisma jäänud, nagu näiteks Tartumaal Haaslava vallas asuv Maarja Päikesekodu, mis sai 2012. aastal „Jõulutunnelist" isegi korraliku stardiraha. Viimasest euroraliku stardiraha. Viimasest eurorahastusest neil paraku toetust saada ei õnnestunud.

Kahjuks ei ole teada, et Eestisse oleks tulekul uusi erihoolekande teenusekohtade rajamiseks mõeldud eurotoetusi. Ainuüksi erarahaga, ilma avaliku sektori toetuseta uued erihoolekandekodud ilmselt siiski ei teki.

Siin on koht ka riigile mõtlemiseks, kuidas soodustada seda, et inimesed saaksid kodanikualgatuse korras ja oma suure tahtega ideid ellu viia ning rajada teenusekohad, kuhu nad on tõesti nõus oma lapsed julge südamega usaldama. Seda lapsevanemate initsiatiivi ja energiat ei ole mõistlik riigil jätta kasutamata. Ei ole hea tunne lahkuda siit ilmast sügava murega oma toimetulematu lapse pärast. ***Küsinud Tiina Kangro***

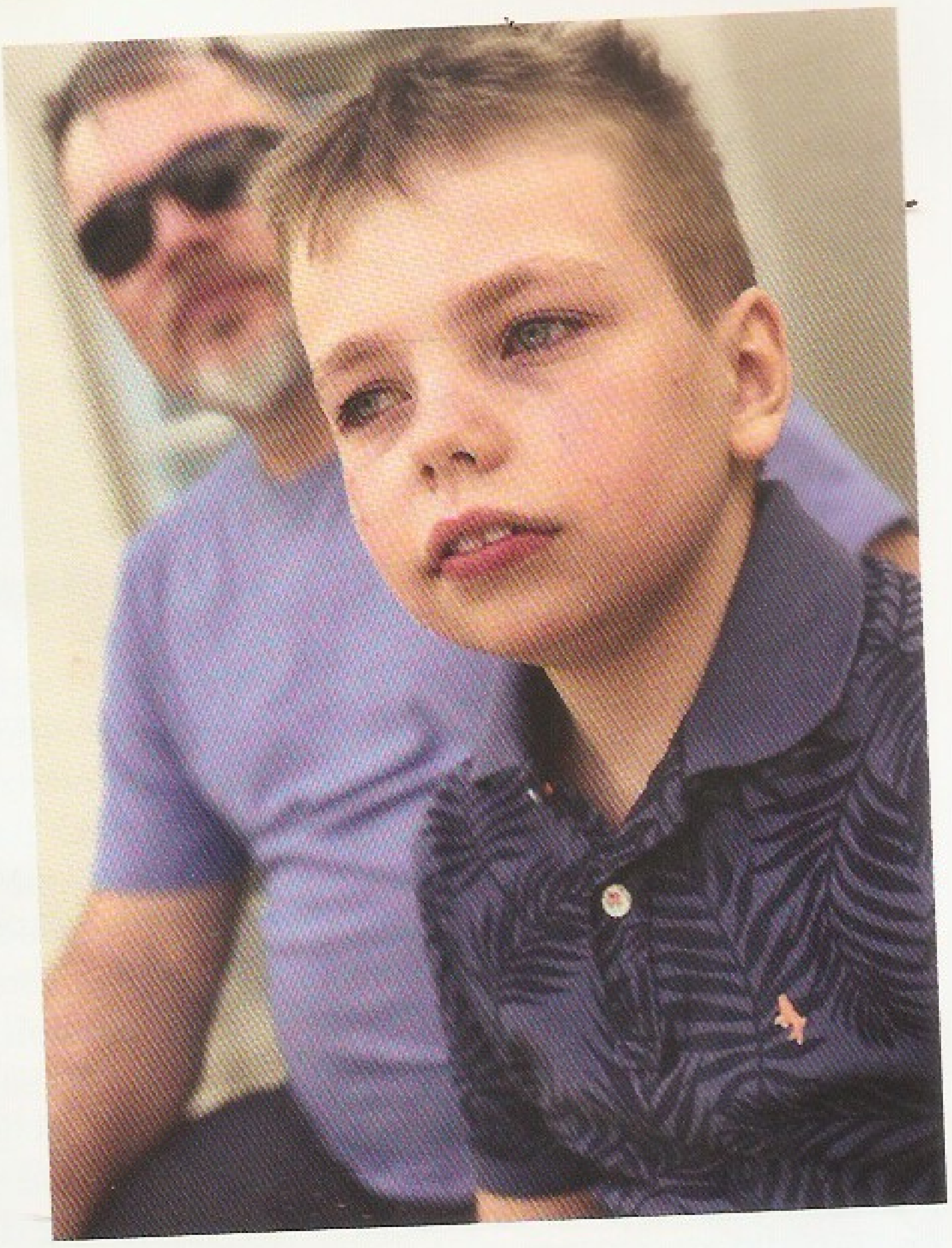

Liikva projekti oma isikliku jõu ja sõprade-mõttekaaslaste toega käima lükanud Janno Kell raskest autistist poja Kaspariga. Kasparil on veel kümmekond aastat minna enne, kui temast saab riikliku erihoolekande klient.
Erakogu

Päevad olgu täidetud rõõmsate tegevustega

Janno Kell ütleb, et Liikva Päikesekodu sünnib eeskätt vaimse arengu puudega noortele, muuhulgas autismispektri häire, Downi sündroomi ja harvikhaigusega inimestele, kui sellega kaasneb vaimne mahajäämus. See on sihtgrupp, kellele praegu Eesti erihooldekodudes tegelikult vajalikku, piisavat tuge ei suudeta pakkuda.

Noored võivad tulla kas otse põhikoolist, mille on lõpetanud toimetuleku- või hooldusõppes, või on nad olnud vahepeal kodus või käinud kodulähedases päevakeskuses. Lühidalt loome kodu üsna suure toetusvajadusega inimestele, kes tõenäoliselt ei küündi tööturule ega suudaks elada tingimustes, kus hool ja järelevalve pole ööpäevaringne.

Samas ei hakka meie lahendus olema piisav äärmuslikult kahjustava (ÄK) käitumisega autistidele, kes vajavad veel kordi suuremat tuge ja erioskustega personali. Samuti ei näe me võimalust võtta vastu suurte liikumistakistustega, lamavaid jms inimesi, kes vajaksid hoopis teistsuguseid tingimusi ja tegevusi.

Suure toetusvajadusega ja vaimse arengu mahajäämusega inimeste päriselt toetavaks ja turvaliseks teenindamiseks on vaja rohkem tegevusjuhendajaid, kui praeguste teenuseosutajate juures suudetakse pakkuda. Selleks tööks ei piisa ka 260-tunnise tegevusjuhendaja koolituse läbimisest, mis praeguses seadusandluses on seatud nõudeks, et inimene võiks töötada selle sihtgrupiga. Lisaks vajab meie tulevane personal eraldi koolitust autistidega toimetulekuks, et säilitada noortel ka pärast erihooldusele tulekut kooliaastatel omandatud oskuste tase. See aga nõuab teenuseosutajatelt eripedagoogilisi

teadmisi ja oskusi, kindlasti varasemat selle raskusastmega inimestega kokkupuudet ja töötamise kogemust.

Rohkem juhendajaid

Eestis on olemas praegu väga suure pearahaga (üle 4000 euro kuus) ööpäevaringne erihooldusteenus ÄK-käitumisega autistidele ning neile valmistatakse ette ka päeva- ja nädalahoiuteenust. Meie aga tahame töötada pisut kergemate, kuid samuti küllalt keeruliste autistidega selle nimel, et nende olukord ei jõuaks iialgi ÄK-käitumise tekkeni.

See kõik kõlab ulmena, kui analüüsida praegust erihoolekande osutamise taset Eestis. Kiirelt jõuame mõistmiseni, et praegune 600–800-eurone ööpäevaringse teenuse pearaha sellise sihtgrupiga töötada ei võimalda. Ütleme ausalt välja, tegelikult jääb väheks ka 52-eurone ööpäeva hind, mida sotsiaalkindlustusamet maksab päeva- ja nädalahoiuteenuse raames. Meie tõdemus on, et riik peab kindlasti hakkama teenuse hinda diferentseerima teenust kasutava inimese toimetulekust ja toetusvajadusest lähtudes. Suure toetusvajadusega inimestel ei piisa ainult kõrvalt juhendamisest, sest paljusid tegevusi (duši all käimine, söömine, hügieenitoimingud, mõningad töised toimetused jne) tuleb juhendajal nendega paratamatult teha üks ühele.

Seega on vaja rohkem tegevusjuhendajaid ning neil peab olema ka parem ettevalmistus ja haridus. Lisaks on kindlasti tarvis, et asutuses endas oleks ressurssi personali juurde ja välja õpetada. Parimgi ülikool ei anna kindla sihtgrupiga töötamiseks süvitsi minevaid oskusi.

Töö pole ainult palgatöö

Plaanime Liikval igapäevaelu üles ehitada Maarja külas toimiva mudeli alusel, kus tegevused jagunevad eluvaldkonna tegevusteks (kõik igapäevatoimingutega seonduv, nagu lauakatmine, nõudepesu, ruumide koristamine, majaümbruse korrastamine jne) ning töövaldkonna tegevusteks (lahkutakse eluruumidest ning tehakse juhendatud ja mõtestatud töölaadseid või ka päris töiseid tegevusi, näiteks abitegevusi aias, pesulas, köögis, käsitöötubades, üldkoristust eluhoonetes jne). Inimese seisund on seda parem, mida rohkem on ta igal päeval hõivatud talle huvi ja parajaid väljakutseid pakkuvate tegevustega.

Meie erihoolekandes ongi praegu see probleem, et tööga seotud teenused (töötamise toetamine, toetatud töö, kaitstud töö) on eranditult suunatud tööjõuturule jõudmisele, kuhu aga enamik mõõduka, suure ja äärmusliku toetusvajadusega vaimse alaarenguga inimesi kunagi ei jõua. Näiteks AS-i Hoolekandeteenuste tütarettevõte SA Hea Hoog (kes annab tööd umbes 1500-le erivajadustega inimesele üle Eesti), lõpetas mullu lepingu ligi 150 inimesega, sest nad ei kvalifitseerunud n-ö päris tööd tegema. Mis sai nendest edasi?

Sotsiaalkindlustusametil ja sotsiaalministeeriumil on arusaam, et tööturule suundujatest vähem võimeka sihtgrupi töölaadsed tegevused sisalduvad juba ööpäevaringses või päeva- ja nädalahoiuteenuses. See võikski ju nii olla, aga siis peaks teenuste rahastus võimaldama osal tegevusjuhendajatel tegeleda töötegevuste planeerimise, varustamise, ettevalmistamise ja juhendamisega. Praeguste ettenähtud tegevusjuhendajate hulga juures ei ole see kõik lihtsalt mõeldav. Seepärast on ka paljudes asutustes elanikud pideva tegevuseta. Sellest aga omakorda algavad paljud probleemid, tervise, eelkõige vaimse tervise halvenemine.

Janno Kell
Liikva Päikesekodu projektijuht

Ministeerium

Erihoolekande eelarve on kahekordistunud, aga teenusekohti napib endiselt ja tegevusjuhendajate palgad on madalad. Nii võtab teema kokku sotsiaalministeeriumi esindaja.

Erivajadustega inimesed vajavad sama nagu teised: tööd, haridust, huvitavalt vaba aja veetmise võimalusi. Kuid veel olulisem – iseseisvust ja selle tunnustamist. Riigil on siin oma roll, mis tähendab ka tarvidust erivajadustega inimeste kaitseks samme astuda. Erihoolekande nüüdisajastamine on üks neist sammudest.

Näeme positiivset arengut, ühiskondlik arutelu erivajadustega inimeste olukorra üle on lõpuks jõudnud ka laiemasse avalikkusse. Samas on veel palju arenguruumi, sest hoiak „mitte minu tagaaeda!“ on kahjuks visa püsima.

Võtsime 2012. aastal ÜRO puuetega inimeste õiguste konventsiooni allkirjastamisega rahvusvaheliselt

Elen Preimann viitab ÜRO puudega inimeste õiguste konventsioonile, mille alusel peavad puudega inimesed saama igapäevaeluks vajalikku tuge oma kogukonnas. Erakogu

oleme raha kõvasti juurde pannud

vastutuse tagada kõikidele puudega inimestele võrdsed õigused elada kogukonnas ja omada teistega võrdseid võimalusi. Selleks ajaks oli juba 550-le psüühilise erivajadusega inimesele, kes seni olid elanud suurtes erihooldekodudes, antud uus kodu väiksemas peremajas mõne asula lähedal, kus avalikud teenused on paremini kättesaadavad.

2022. aastaks on plaanis Euroopa regionaalarengu fondi toel viia veel 1265 senist suure hooldekodu teenusekohta üle väiksematesse peremajadesse või lausa linnamajade korteritesse. Lisaks on kavas luua 518 mitmesugust uut teenusekohta. Praeguseks on uksed juba sulgenud kuus suurt ajale jalgu jäänud erihooldekodu ning neis elanud inimesed on saanud moodsad kodud kogukondade keskel.

Peame täitma Euroopa reegleid

Uutes peremajades pakutakse kuni 10-liikmelistele gruppidele toetavat või ööpäevaringset erihoolekandeteenust. Inimestel on võimalik neist käia tööl ning osaleda ühiskondlikes tegevustes: veeta vaba aega, sportida, külastada kultuuriüritusi, õppida ja areneda.

Samas on erihoolekandes suuri väljakutseid, mis vajavad meie tähelepanu. Näiteks kogukonnas elamise teenuse ja ööpäevaringse erihoolekandeteenuse järjekorrad on jätkuvalt pikad ning abivajajad ei pääse seda nii ruttu kasutama kui vaja.

Selle leevendamiseks hindas sotsiaalkindlustusamet esmalt seniste teenusesaajate olukorda personaalselt. Need, kes tegelikult ei vajanudki ööpäev ringi hooldust, suunati mõnd kergemat teenust kasutama, mille raames on jätkuvalt tagatud igapäevaeluga toimetulekuks vajalik abi ja tugi. Viimase kolme aasta jooksul on nõnda 196 inimest ööpäevaringselt hoolduselt mujale liikunud.

> “Ööpäevaringsete teenusekohtade loomine ei lähe kokku Euroopa rahastamise eesmärkidega.

Sotsiaalkindlustusameti hinnangul on järjekordade kaotamiseks vaja luua juurde 200 ööpäevaringse erihoolekande teenusekohta. Riik tegeleb praegu selleks lahenduste otsimisega. Samas ei tohi kannatada teenuse kvaliteet, inimestele tuleb pakkuda väärikaid elamistingimusi.

Lihtsaid lahendusi antud juhul kahjuks ei ole, kuna ööpäevaringsete teenusekohtade (hooldekodu) loomine ei lähe kokku Euroopa regionaalarengu fondi rahastamise eesmärkidega, kus keskendutakse sellele, et kõrvalabi ja tuge vajaval inimesel on võimalik asuda elama kogukonda, oma kodukoha ja pere lähedusse.

Lisaks on juba praegu erihoolekande valdkond alarahastatud ning riigieelarvest pole seni õnnestunud leida piisavalt vahendeid, millest toetada uute teenusekohtade loomist. Alarahastusest on tingitud ka üleriigiline teenusepakkujate puudus.

Ligi 40 miljonit eurot pearahadeks

Riiklik erihoolekande eelarve on kasvanud viimase kümne aastaga enam kui kahekordseks. Kui 2009. aastal eraldas riik erihoolekandele 15,2 miljonit eurot, siis tänavu juba 39,5 miljonit eurot.

See on võimaldanud maksta teenusepakkujatele paremat tasu ja neil omakorda tegevusjuhendajatele väärilisemat palka. Erihoolekandeteenuse maksimaalset maksumust on suurendatud igal aastal. Üldjuhul on aastane kasv jäänud viie kuni seitsme protsendi piiresse. Vaatamata sellele on erihoolekandes personali palgad tagasihoidlikud: 2018. aastal oli Eesti keskmine brutopalk 1,6 korda kõrgem kui erihoolekandetöötajate keskmine brutopalk.

Riigieelarve võimalustest lähtudes suurendati 2018. aasta augustis kõikide erihoolekandeteenuste maksimaalset maksumust vähemalt 8 protsenti, 2019. aastal veel 5 protsenti ja 2020. aastal 2,5 protsenti. See on, mida oleme suutnud riigieelarve võimaluste juures teha.

Järjekorras ootavate inimeste olukorra leevendamiseks on püütud leida mitmesuguseid lahendusi. Riiklike teenuste hulka on laiendatud. Näiteks äärmuslikult kahjustavalt käituvatele autistidele mõeldud igapäevaelu toetamise teenus ja praegu välja töötatav ööpäevaringne teenus samale sihtgrupile, igapäevaelu toetamise teenus päeva- ja nädalahoiuteenusena on laienenud ka suure hooldus-, järelevalve ja kõrvalabi vajadusega mõõduka intellektihäirega täisealistele inimestele jne.

Erihoolekandeteenuste süsteemi paremaks ja paindlikumaks korraldamiseks viidi aastatel 2017 ja 2018 läbi teenuste disaini katseprojekt, kus katsetati omavalitsuse juhtimisel toimuvat teenuste pakkumist. Selles osales 40 abivajajat. Projekt oli edukas ja aastatel 2019–2021 viiakse läbi uus projekt, kuhu saavad omavalitsused kaasata juba 700 potentsiaalset abivajajat.

Omavalitsus võib projekti kaasata nii neid inimesi, kes juba kasutavad mõnda erihoolekandeteenust või on teenuse järjekorras, kui ka neid, kes pole veel järjekorraski. Koostöös tuleb leida häid lahendusi, kuidas inimeste elu paremaks muuta. Soovitan kindlasti uurida oma omavalitsusest võimalust projektis kaasa lüüa.

Elen Preimann
sotsiaalministeeriumi hoolekande osakonna nõunik

EESTI ARSTIABIKULU INIMESE KOHTA ON POOLE VÄIKSEM EL-I KESKMISEST.

ISSN 2228-1312
SAAJA AADRESS:
Viimsi Raamatukogu
Kesk tee 1 Haabneeme Viimsi vald
74001 Harjumaa
Perioodika 01

Kui riik teeb šokiteraapiat, siis Lastefond aitab välja

Viieaastane Dominic jäi puudeta ja seetõttu rahalise toeta, et vanemad saaksid võimaldada talle eridieeti, milleta ta vaimne areng pidurduks. Tartu Ülikooli Kliinikumi Lastefond tegi kiire otsuse asuda Dominici ja teiste fenüülketonuuriat põdevate laste eritoitu rahastama, kuni olukord laheneb.

Nüüdseks on sotsiaalkindlustusamet teinud otsuse määrata kõigile fenüülketonuuriaga lastele rahaline eritoetus. Olukord lahenes kiiresti, aga hea on teada, et kui probleem kestnuks pikemalt, olnuks peredel käepärast Lastefondi tugi.

Kui satud silmitsi probleemiga, millele riik ei paku lahendust, võta ühendust aadressil WWW.LASTEFOND.EE

Lastefondi eesmärk on aidata lapsi ja nende peresid annetajate toel valdkondades, kus riigi tugi on auklik, juhtimaks tähelepanu sellele, et teema vajab jätkusuutlikku lahendust.

Heiko Kru

Fenüülketonuuriaga vendade Dominici ja Mattiase elust ilmus artikkel Puutepunktides 2018. aasta apr

KUI AJAKIRI SIND KÕNETAB, saad toetada selle jätkumist:

MTÜ Puutepunktid
arveldusarve EE452200221053907379

MTÜ Puutepunktid on riiklikus tulumaksusoodustusega mittetulundusühingute ja sihtasutuste nimekirjas.

Selle ajakirja ilmumist toetasite teie!

Ester Viinalass, Merle Lints, Kaja Linder, Tarmo Leheste, Sigrid Kristin, Siiri Klasberg, Maris L Maret Kivisaar, Erge Reimand, Merike Toomet, Küllike Lain, Ruth Maal, Raili Veskilt, Didar S Harri Trull, Maarja Helimets, Tiina Rühka, Siim Jaansalu, Kreet Ojamets, Virve Pullerits, Mari Praats, Ere Tõtt, Mari Peets, Ulvi Mellis, Karolina Antons, Õnnela Metsaorg, Heldi Käär, Lilia Tihane, Evelin Peda, Ülle Väina, Eerika Õun, Anne-Mari Rebane, Karmo Kuri, Elle Reinike, Helin Loik, Heli Tenslind, Aili Kolossova, Anne Helme, Julia Abiševa, Ande Etti, Imbi Suun, Külvi Raudsepp, Ivi Ubei-Kon, Liis Purge, Udo Mölder, Eevi Sikstus, Maigi Tilga, Tiia Johann Krista Ploomipuu ning perearstid Minija Pääslane, Eve Keskküla ja Marget Moppel – teie annetustest kogunes jaanuarikuus 735 eurot. Selle kasutasime käesoleva ajakirjanumbri jastamiseks. Muide, eelmise aasta viimastel kuudel lisandus Puutepunktidele suur hulk tellijaid. Täname teid kõiki väga!

Puutepunkte saab koju või töökohta tellida tasuta. Tellimise infot vaata aadressilt puutepunkt.ee.
Samal lehel saab kõiki seni ilmunud ajakirju ka lugeda. Loe ise ja soovita tuttavatelegi!

Ajakirja väljaandmist toetavad ka

Tartu Ülikooli Kliinikumi Lastefond WWW.LASTEFOND.EE

Eesti Hooldajate Liit

Sotsiaalministee